ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 10 ΑΘΗΝΑΙ 5 ΙΟΥΝΙΟΥ 1927 ΑΡΙΘ. ΦΥΛ. 81

ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΜΙΚΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΠΑΡΑΚΑΙΡΟ

Ὅπως τυχαίνουν ὅλα τὰ πράγματα στὸν κόσμον αὐτό, ἔτσι ἔτυχε καὶ τοῦτο ἐ εἶνη, τὴν ἡμέρα ἐκεῖνο το μαλακὸ Μαγιάτικο δειλινό, τὸ γεμᾶτο ἀπὸ Ἀνοιξιάτικες ἀόριστες καὶ χι μένες στὴν ἀτμόσφαιρα εὐωδ ες.

Τὸ Στάδιο ἦταν γεμᾶτο ὡς τὶς ἀπάνω κερκίδες. Μυρμήκια ὁ κόσμος ποὺ πεθαίνει καὶ τρελλαίνεται γιὰ θεάματα. Περνοῦσαν οἱ θεωρίες καὶ οἱ πομπὲς μία μία μέσα στὸ στίβο ποοσπαθῶντας μάταια νὰ ἀνασ ήσουν πεθαμένες ἐποχὲς καὶ μιὰ ζωὴ ποὺ ἔσβυσε πιὰ καὶ δὲν ξαναγεννιέται, θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι βλέπει κᾶτι ὅμοιο μ' ἐκεῖνες τὶς παληὲς ξεθωριασμένες καὶ μουντὲς φωτογραφίες κυρίων καὶ κυριῶν μὲ κρινολίνα καὶ ρεντιγκότες μακριές, μὲ χωρίστρα στὴ μέση τῶν μαλλιῶν ἢ μποῦκλες κρεμαστές, καὶ μπουμπάρια βιγμένα καὶ σκεπάζοντα τ' αὐτιά. Χωρὶς νὰ θέλῃς σούρχονται δάκρυα καὶ μιὰ μελαγχολία σὲ πνίγει καὶ σοῦ σφίγγει τὸ λαιμό. Ὑπῆρξεν! Δὲν ξανα ίνονται!

Στὶς τελευταῖες ἀπάνω θέσεις· στὰ φθηνότερα εἰσιτήρια ἐκάθησαν καὶ οἱ δυό τους. Πρώτη φορὰ ἀντίκρυζαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον.

Ἐκεῖνος μὲ μουστακάκι κομμένο, κάτασπρο πιά· λιγάκι σκυμμένος, μὲ πρόσωπο γεμᾶτο ρυτίδες καὶ μὲ λιγοστὲς τρίχες στὸ κεφάλι· τὰ μάτια μὲ βλέμμα ἄτονο καὶ σβυσμένο. Φαίνονταν ἄνθρωπος ποὺ πέρασε πιὰ τὴ ζωή του· ὅπως-ὅπως· καὶ εἶχε γιὰ νὰ ζῇ, τόσα ὅσο νὰ μὴν πεθάνῃ· κάποια δουλειὰ θᾶκανε ἐλαφρυὰ καὶ ὄχι κουραστική. Μπορεῖ νὰ ἦταν καὶ συνταξιοῦχος· τὸ ροῦχο του λίγο τριμμένο, τὸ ψαθάκι του μαυρισμένο ἀπ' τὸν ἥλιο· τὸ μαλακὸ κολλάρο του ὄχι τόσο τῆς ὥρας βέβαια. Ἔβγαλε τὸ ψαθάκι, κ ἔκανε ἀέρα στὸ ξαναμμένο πρόσωπό του. Βρίσκονταν στὶς φθηνὲς κερκίδες ποὺ τὶς χτυποῦσε ὁ ἥλιος. Ἔξαφνα, στὴν πλαγινὴ ἄδεια θέσι σὰν φάντασμα ἀπὸ ἄλλον κόσμο ἐρχόμενο διὰ μιᾶς, βρέθηκε καθιστὴ ἐκείνη. Μὲ καπέλλο πλατὺ στολισμένο μὲ ἄνθη καὶ μικρὰ φροῦτα· μ' ἕνα βέλο κατεβαίνοντας ἁπλόχωρο τριγύρω ὡς στὴ μέση τοῦ προσώπου, μὲ φόρεμα μακρὺ γιὰ τὴν ἐποχή μας καὶ μὲ παράξενα στολίδια κρεμασμένα στὸ λαιμὸ καὶ βραχιόλια στὰ χέρια. Διὸ σκουλαρίκια παληᾶς μόδας ἐκρέμοντσν στ' αὐτιὰ κι' ὁ λαιμὸς ἦταν κλειστὸς μὲ νταντέλα ἀνεβασμένη ὡς ἀπάνω στὸν τράχηλο. Μποροῦσε νὰ κατέβῃ ἀξιόλογα κάτω στὸ στῖβο καὶ νὰ παίξῃ τὴν ἐποχή της.

Ἐκεῖνος ἐγύρισε καὶ τὴν κύτταξε. Χαμογέλασε ὅτι πικρὸ χαμόγελο· κ' ἐφάνηκε σὸν νὰ ταράχτηκε. Κάποια εἰκόνα ξαναζωντάνεψε μπροστά του. Ἔκανε ἕνα κίνημα μὲ τὸ χέρι σὰ νὰ ἤθελε νὰ τὴν διώξῃ. Μὰ κᾶτι φαίνεται τὸν τραβοῦσε ἀκατανίκητο καὶ ἀδάμαστο.

Γύρισε μ' ἕνα ὕφος εὐγενικὸ καὶ μὲ φωνὴ ὅσο τὸ δυνατὸ πιὸ γλυκειά, καὶ τὶς εἶπε.

— Δὲν περνᾶτε στὴ θέσι μου κυρία; Ἔχει λιγώτερο ἥλιο!

— Δὲν εἶμαι κυρία. Εἶμαι δεσποινὶς κύριε! Εὐχαριστῶ!

Αὐτὸ τὸν ἔκανε νὰ χαμογελάσῃ ἀκόμα περισσότερο καὶ ἀκόμα πικρότερο.

Ὁ ἥλιος πεφτοντας στὸ πρόσωπό της ἔδειχνε ὅλα τοῦ χρόνου τὰ σκληρὰ περάσματα. Χρώματα καὶ φκιασιδώματα ἄτεχνα βιγμένα, τὴν ἔκαναν ἀκόμα πιὸ κωμικὴ καὶ ἀστεία. Τὰ χαρακτηριστικὰ ὅμως ἦταν λεπτότατα καὶ διετηροῦσαν ὅλα τους τὴν παληὰ κανονικότητα, καὶ τῆς ἔδιναν μιὰ ἔκφρασι γλυκυτάτη, κᾶτι σὰν τὴ φυσιογνωμία τῆς γαλήνης ποὺ περνοῦν τὰ πρόσωπα τῶν νεκρῶν μας. Τὴν ἐπρόσεξε καλλίτερα. Μάλιστα σιγὰ-σιγὰ ἔνιωσε σὰν κᾶτι νὰ τὸν τρωβᾷ.

Μὲ τὴ σειρά της, χαμογέλασε κι' αὐτὴ πικρὰ καὶ νόμισε καλὸ νὰ τοῦ κάνῃ κι' αὐτὴ ἀπὸ μέρος της ἕνα κομπλιμέντο, μιὰ εὐγένεια.

— Καίει φοβερὰ ὁ ἥλιος.. Μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ κρατῶ τὴν ὀμπρέλλα μου λιγάκι πρὸς τὰ ἐκεῖ; ἔτσι δὲν σᾶς βρίσκει τόσο πολύ.

— Εὐχαριστῶ πολὺ κυρία... δεσποινίς! Εἴσθε πολὺ εὐγενής.

Ἔπειτα ἐγνωρίσθησαν μὲ τὴν ὁμιλία ποὺ ἄνοιξαν. Εἶπε καθένας ὅσα μποροῦσε νὰ πῇ ἀπὸ τὴ ζωή του. ἔκρυψε τὰ περισσότερα. Τὴν ἐκύττοξε προσεκτικώτερα. Κ' αὐτὴ τὸν περιεργάσθηκε λεπτομερέστερα. Κάποια πολὺ ἀνάμνησις ἀόριστη σκοτεινὴ, τριγύριζε μέσα στὸ νοῦ τους. Ποῦ τὸν εἶχε ἰδῆ; Ποῦ την εἶχε συναντήσει; Καθένας προσπαθοῦσε νὰ βρῇ ἀπάνου κάτου τὴν ἐποχή, τὸν τόπο, καὶ τὴν ὥρα, ποὺ εἶχε ἰδῆ τὸν ἄλλον στὴν περασμένη, στὴν μουντὴ καὶ ξεθωριασμένη εἰκόνα. Προσπαθοῦσαν νὰ βροῦν καὶ νὰ ξεδιαλύνουν ποιὲς βαρκοῦλες ἦσαν στὸ μεγάλο καὶ ὁρμητικὸ ρεῦμα ποὺ πέρασε!

Δὲν τόβρισκαν· τοῦ κάκου παιδεύοντσν κ' ἐβασάνιζαν τὴν ἀσθενισμένη γεροντικὴ μνήμη.

— Κι' ὅμως κᾶτου πρέπει νὰ εἴχαμε συναντηθῇ, εἶπ' ἐκεῖνος τὶ κρῖμα νὰ μὴ θυμοῦμαι..... τὶ κρῖμα!

— Ἀλήθεια· εἶπε κι' αὐτὴ μὲ σιγανὴ φωνὴ γρηούλας ποὺ μόλις ἀκουγότανε· τὶ κρῖμα!

Ἔπειτα σώπασαν· κι' ἄρχισαν καὶ οἱ δυὸ νὰ συλλογιζωνται κᾶτι ποὺ τὸ κρατοῦσε μυστικὸ ὁ ἕνας ἀπ' τὸν ἄλλον. Χωρὶς νὰ τὸ νιώσουν, ἡ ἑορτὴ εἶχε τελειώσει.

Ὅλες οἱ πομπὲς καὶ οἱ θεωρίες καὶ οἱ ἐποχὲς εἶχαν παρελάσει κάτω στὸ στῖβο. Τὸ Στάδιο ἀντηχοῦσε ἀπ' τοὺς ἤχους τῆς μουσικῆς.

Τῆς ἔδωσε τὸ χέρι καὶ τὴ βοήθησε νὰ κατεβῇ στὰ σκαλιά. Ὁ Ἥλιος εἶχε γύρει πιά, ἔνιωσαν λιγάκι κρύο, αὐτὴ ἔρριξε μιὰ πσλὴ μαντήλα στοὺς ὤμους της· αὐτὸς φόρεσε τὸ μικρό του πανωφοράκι. Ἐκεῖ στὶς κολλόνες τῆς εἰσόδου τῆς ἔπιασε τὸ χέρι νὰ τὴν ἀποχαιρετήσῃ. Τὸ κράτησε λίγο μέσα στὸ δικό του.

Ὁ ἕνας τράβηξε πρὸς τὸν ἀνηφορικὸ δρόμο· αὐτὴ πρὸς τὰ κάτω.

Καὶ καθένας ἐξακολουθοῦσε νὰ συλλογιέται καὶ νὰ μονολογῇ.....

— Τὶ κρῖμα! Τὶ κρῖμα! Ὅλα αὐτὰ νὰ μὴν εἶχαν γείνουν πρὸ πενῆντα χρόνων!

ΛΑΥΡΑΣ

Σ' ΕΙΧΑ ΓΝΩΡΙΣΕΙ ΠΙΑ

Πόσα ὄνειρα: χαμόγελα, ὅτι φέξανε,
...πόσες χαρές: ἐλπίδες, ὅτι ζῆσαν,
στὴ σκιὰ τῆς νύχτας χτὲς ὅλα φτερούγισαν
μακριά, καὶ σβύσαν...

Τὸ χέρι γιὰ στερνὴ φορὰ σοῦ κράτησα...
τὰ γαλανὰ ματάκια σου κοιτοῦσα...
—κι' ὦ πῶς νὰ κλάψω γέρνοντας στὸν ὤμο σου,
πόσο ποθοῦσα!..

Κι' ὅμως—γιατί; ἔτσι σᾶφησα κι' ἀμίλητα
μέσ' ἀπὸ τὰ δεντρὰ τὸ δρόμο πῆρα,
—πονοῦσα, σ' ἀγαποῦσα, κ' ἔπρεπε—ἔλεγε...
θαρρεῖς μιὰ Μοῖρα.

Ἔπρεπε; Κι' ἔφυγα ἄφωνα, καὶ δάκρυσα...
—Σ' εἶχα γνωρίσει! Ἐγὼ ἕνας πικραμένος,
κ' ἐσύ: παιδὶ τρελλό, φαιδρό, κι' ἀνέγνοιαστο.
—Δυστυχισμένος!...

ΡΙΤ... ΣΟΣ

ΑΠΟ Ο,ΤΙ ΔΙΑΒΑΖΩ

Ἑρμηνεία τῆς ἱστορίας μὲ τοὺς νόμους τῆς ἐνεργείας.

Ἡ ὑπόθεσι πὼς νευρικὰ ρεύματα ἀκτινοβολοῦν ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας διὰ μέσου περιβάλλοντος, ποὺ μᾶς εἶνε ἄγνωστο, ὅπως π. χ. ὁ αἰθέρας γιὰ τὸ φῶς καὶ τὸν ἠλεκτρισμό, δὲν εἶνε διόλου παράτολμη.

Πραγματικὰ ἡ αἴσθησι τοῦ φωτὸς καὶ τῆς θερμότητος εἶνε παλμοὶ τοῦ ἀέρα καὶ τοῦ αἰθέρα, οἱ ὁποῖοι χτυπώντας τὰ αἰσθητήρια μεταμορφώνονται σὲ νευρικὰ ρεύματα (φυσιολογικὴ φάσι) ποὺ ἅμα φτάσουν στὸν ἐγκέφαλο γίνονται αἰσθητὰ ἀπὸ τὸ πνεῦμα (φάσι συνειδητή). Γιατὶ δὲν μποροῦμε νὰ δεχθοῦμε, ὅτι συμβαίνει καὶ τὸ ἀντίθετο; Δηλαδή, ὅτι τὰ νευρικὰ ρεύματα, ποὺ διατρέχουν ὁλόενα τὸν ἐγκέφαλο καὶ τὰ νεῦρα μας καὶ ποὺ τὰ διακρίνομε ὑποκειμενικά, σὰν αἰσθήματα καὶ συγκινήσεις, δύνανται ν' ἀκτινοβολήσουν ἔξω μας, διὰ μέσου ἑνὸς φυσικοῦ περιβάλλοντος ὁποιαδήποτε, καὶ συναντώντας ἄλλον ἐγκέφαλο κατάλληλο νὰ παθῇ τοῦ διεγείρουν τὴν ἴδια πνευματικὴ διάθεσι.

Στὸ νὰ δεχθοῦμε μιὰ τέτοια ἑρμηνεια συντείνει καὶ τὸ ὅ,τι ὅσο μιὰ ὑπόθεσι μᾶς παρέχει ἐξήγησι ταὐτόχρονα γιὰ φαινόμενα περισσοτέρων τάξεων, τόσο παρουσιάζει μεγαλύτερο βαθμὸ πιθανότητος. Καὶ τέτοια εἶνε ἀκριβῶς ἡ περίπτωσι τῆς θεωρίας τῆς ἀκτινοβολίας, ποὺ κατορθώνει νὰ μᾶς ἐξηγῇ κι' ἄλλα φαινόμενα, τὰ ὁποῖα ἔμειναν σκοτεινά, ὅπως ἡ τηλεπάθεια (ἡ ὁποία ἐπαναλαμβάνεται πολὺ συχνά, γιὰ νὰ τὴν ἀποδώσῃ κανεὶς σὲ τυχαῖες συμπτώσεις), ὅπως ἡ αὐθυποβολὴ καὶ ἴσως ἀκόμα ὁ ὑπνωτισμὸς καὶ ὁ πνευματισμὸς καὶ τὰ ὅμοια, ὅσα δηλαδὴ ἀπ' αὐτὰ ἀναφέρονται σὲ φαινόμενα ἐπιστημονικὰ βεβαιωμένα κι' ὄχι σὲ τσαρλατανισμούς.

Γιὰ τὴν αὐθυποβολὴ μάλιστα, τοὺ ἀναφέρθηκε, μπορεῖ νὰ προστεθῇ τὸ ἑξῆς. Κάθε συγκίνησι συντροφεύεται ἀπὸ φυσιολογικὲς ἀνακλάσεις. ἤτοι ἀπὸ κινήσεις ἀθέλητες τοῦ σώματος. Αὐτὲς ἂν δὲν συγκρατηθοῦν ἔγκαιρα μὲ τὴ σειρά τους μεγαλώνουν τὴ συγκίνησι. Ἔτοι π. χ. ἕνας ἄνθρωπος, ποὺ θύμωσε, ἂν ἀρχίσῃ τὶς φωνές, τὰ οὐρλιάσματα καὶ τὶς ὀπότομες κινήσεις θὰ τὸν μεγαλώσει τὸ θυμό του. Ἐπίσης ἕνας στενοχωρημένος ἂν ἀρχίσῃ τοὺς λυγμοὺς καὶ τὸ κλάματα ἡ συγκίνησί του θ' αὐξήσει. Τὸ γέλιο αὐξάνει τὴν εὐθυμία· καὶ τὸ τρεμούλιασμα τὸ φόβο.

Ὅλ' αὐτὰ ἐξηγοῦνται μὲ τὸ ὅ,τι τὰ διάφορα νευρικὰ φαινόμενα, πιθανότατα φύσεως παλμικῆς, ὑπερτιθέμενα δυναμώνονται ἀμοιβαῖα.

Καὶ λοιπόν, ἀφοῦ σ' ἕνα πλῆθος οἱ δυὸ ἀπηχήσεις (ἡ ὑποκειμενικὴ καὶ ἡ ὁμαδική) συνήθως ἐνεργοῦν ταὐτόχρονα, εἶνε εὔκολο νὰ νιώσωμε ποιὰ ἔντασι μπορεῖ τελικὰ νὰ λάβῃ τὸ φαινόμενο. Κι' ἔτσι ἐξηγοῦνται οἱ μεγάλες παραφορὲς τῶν λαῶν σὲ μερικὲς ὧρες τῆς ἱστορίας τους, ὅταν φαίνεται πὼς ἡ τρέλα κυρίεψε τὸν κόσμον ὁλότελα. Οἱ πόλεμοι, δηλαδή, οἱ ἐπαναστάσεις, καὶ τὰ ὅμοια εἶνε φαινόμενα ἀπηχήσεων.

Μιὰ μορφὴ τῆς κοσμικῆς ἐνέργειας εἶνε ὁ νόμος τοῦ ρυθμοῦ, ποὺ τὸν συναντοῦμε παντοῦ ὅπου βρίσκονται ἀνταγωνίστριες δυνάμεις σὲ κατάστασι ἀνισορροπίας.

Οἱ κυματισμοὶ τοῦ ἀέρα, ποὺ μᾶς δίνουν τὴν αἴσθησι τοῦ ἤχου, οἱ παλμοὶ τοῦ αἰθέρα, στοὺς ποίους ὀφείλονται τὰ φαινόμενα τοῦ φωτός, τῆς θερμότητος, τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, οἱ κινήσεις τῶν παλιρροιῶν, οἱ τροχιὲς τῶν πλανητῶν καὶ σὰ συνέπειά τους ἡ διαδοχὴ τῶν ἐτῶν τῶν ἡμερῶν, τῶν ἐποχῶν, μὲ τὶς βαρομετρικὲς πιέσεις καὶ ὑψέσεις, τοὺς ἀνέμους, τὶς βροχὲς κλπ. ἐπιτρέπουν τὴν ἔκφρασι, ὅτι ὅλος ὁ κόσμος εἶνε γεμάτος ἀπὸ ρυθμικὲς κινήσεις ὅλων τῶν βαθμῶν καὶ παντὸς εἴδους.

Στὸ ρυθμὸ τῆς φύσεως ἀντιστοιχεῖ ὁ ρυθμὸς τῆς ζωῆς. Γενικὰ δὲν ὑπάρχει ὄργανο, δὲν ὑπάρχει λειτουργία, ποὺ δὲν παρουσιάζει μέσα στὸ εἰκοσιτετράωρο φάσεις ἐντάσεως καὶ φάσεις ξεκουρασμοῦ. Μὰ καὶ οἱ καταστάσεις τοῦ πνεύ-

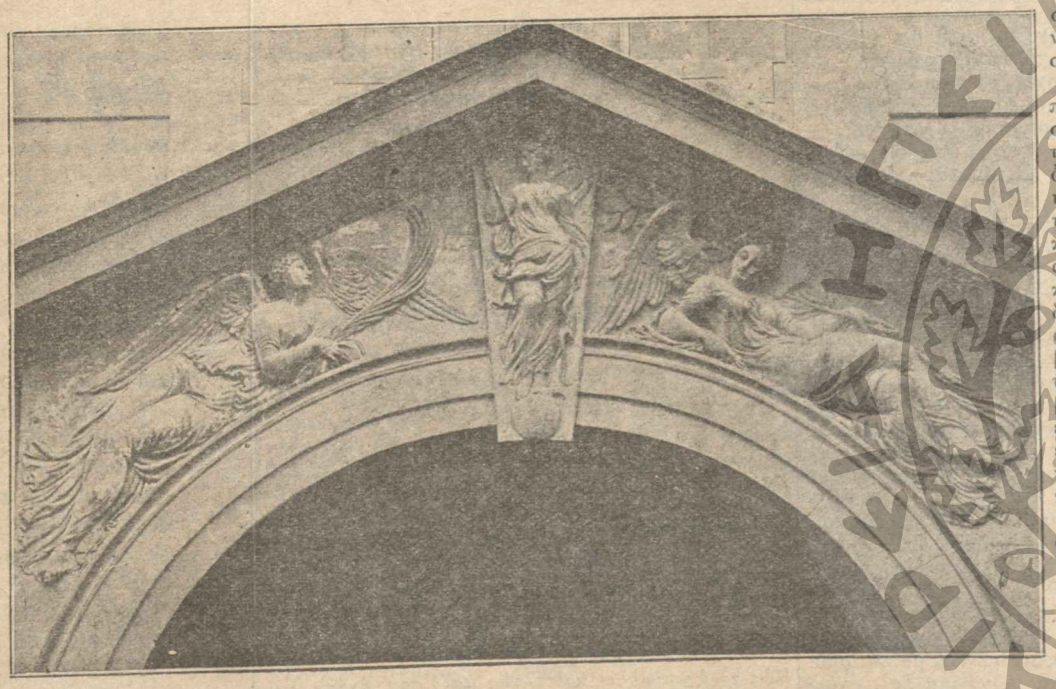

ΙΩΑΝ. ΓΚΟΥΖΟΝ,—Διάκοσμος ἀψῖδος τῆς Πύλης Μουσείου Καρναβαλέ.

Η ΣΤΗΛΗ ΜΟΥ

Ὁ κ. Π. Γολ. μᾶς στέλνει **Συμβουλὲς πρὸς τὸ Λαό**. Ἀντιγράφομεν δύο στροφὲς διότι ἐνδιαφέρουν ὁπωσδήποτε τὸν κόσμον τῶν γραμμάτων·

«Βάλτο (τὸ παιδί σου) νὰ ζῇ μέσ' τὰ βουνὰ
στὸν καθαρὸν ἀέρα
ἀθῶα νἄχῃ τὴν καρδιὰ
παίζοντας τὴ φλογέρα.
Οἱ νέοι τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν
ἔχασαν τὸ μυαλό των ἀπὸ πολὺν καιρόν.
Τί ἄλλο νὰ προσθέσωμεν ἀγαπητὲ Γολ., ἀλλὰ ποιὸς μᾶς ἀκούει; Καὶ ποῦ νὰ διάβαζες, ὅ,τι διαβάζουμε μεῖς. Ἰδίως μᾶς ἄρεσε τὸ τελευταῖο σου...

Σκαφτιάδες ἂν γινόντουσαν
τεχνίτες, γεωργοί,
τὸν τόπο μας θὰ πλούτιζαν
πλουτίζοντας κἐ αὐτοί.

Δυστυχῶς, ὄχι μόνον αὐτὰ δὲν γίνονται, ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἦσαν σκαφτιάδες, κουβαλήθηκαν ὅλοι στὴ Μεγάλη Ἀθήνα... διὰ τὰ περαιτέρω τοὺς εὐχόμεθα λοιπὸν «Καλὰ ὑστερνά!»

Κ. Χρ. Ἀθαν. στὸ **πρῶτο ραντεβοὺ** φαίνεται μιὰ πρόοδος στὴν στιχουργία σου· τὴν χαλᾶς ὅμως ὕστερα στὰ **Παιδικὰ χρόνια**, παρεξηγεῖς δὲ καὶ τὶς λέξεις τῆς δημοτικῆς· ἄκου

Κἐ αἰσθάνομαι ἀκόμα τ' **ἀναιλητὰ**
ποὺ μοῦδινε ἡ μανούλα μου γιὰ πρᾶξι
εὐγενικὰ παιδιάτικη κἐ' ἄλλα πολλὰ
στὸ τέλος σὰν τελείωνα τὴν τάξι...

Ρώτησε ὅποιον θέλεις ἂν βγαίνῃ νόημα καὶ μᾶς λὲς ἔπειτα.

Ὁ Δρόμος, καλὸς φίλε **Ναΐδ.** ἀλλὰ τοῦ λόγου σου πηγαίνεις περιττοσυλλαβικῶς καὶ σκαμπανεβάζεις λιγάκι. Τὰ **τρίστιχα** λανθασμένα καὶ ἀκατάστατα. Πρόσεξέτα. Πιάσε τὰ δεξιὰ τοῦ δρόμου καὶ τράβα ἴσα!

Δὲν μπορεῖ νὰ τὴν κάνῃς θυγατέρα τοῦ Ἥλιου. Ἡ σαλήνη βαφτίστηκε μιὰ γιὰ πάντα ἡ ἀγαπημένη του καὶ τὴν κυνηγάει μάταια ἑκατομμύρια χρόνια χωρὶς νὰ τὴν φθάνῃ. Οἱ στῖχοι ὅμως πολὺ καλοὶ κ. Γολ. Διόρθωσέ το λοιπὸν κ. **Σίκ.**

Ο ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

ματος, ἐπειδὴ εἶνε στενοδεμένες μὲ τοὺς φυσιολογικοὺς ὅρους, εἶνε ἐπίσης ρυθμικές. Ὁ καθένας μας νιώθει τὴν εὐδιαθεσία νὰ τὴ διαδέχεται ἡ κακοκεφιά, τὴ δραστηριότητα ἡ ἀραθυμιά, τὸν ἐνθουσιασμὸ ἡ ἀπογοήτευσι.

Ἂν ἐξετάσωμε τὸ ρυθμὸ στὰ κοινωνικὰ φαινόμενα θὰ βροῦμε μιὰν ἀδιάκοπη ἐναλλαγὴ πολεμου καὶ εἰρήνης, ἐπαναστάσεων καὶ δικτατοριῶν, ὀλιγοκρατίας καὶ δεσποτισμοῦ. Τέτοιο εἶνε τὸ θέαμα ποὺ παρουσιάζει ἡ ἱστορία ὅλων τῶν λαῶν καὶ ὅλων τῶν ἐποχῶν. Ὅσοι ὀνειρεύονται μιὰν ἀνθρωπότητα, στὴν ὁποία θὰ βασιλεύει ἡ εἰρήνη κἐ' ἡ ἀγάπη, ἀγνοοῦν τοὺς νόμους τῆς ἐξελίξεως τῶν λαῶν.

Ἡ ἀνθρωπότης προχωρεῖ πάντοτε μὰ προχωρεῖ ἀνέμεσα σὲ τρομερὲς ταλαντεύσεις τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Καλὸ καὶ κακὸ εἶνε ἀχώριστα, ὅπως τὸ φῶς εἶνε ἀχώριστο ἀπὸ τὴ σκιά.

Γιὰ τὴν ἴδια αἰτία στὴν πολιτικὴ δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ἀπόλυτο, τίποτε τὸ τελειωτικό. Ἀπὸ τὸν καιρό, ποὺ ὁ κόσμος ὑπάρχει, τὸ Κράτος πάντοτε ταλαντεύεται μεταξὺ δύο ἄκρων πόλων. Τῆς ἀτομικῆς τυραννίας καὶ τῆς ὁμαδικῆς τυραννίας.

Ἡ τέχνη ἡ πολιτικὴ συνίσταται στὸ πῶς νὰ κανονίσῃ τὸ ρυθμό, ὥστε νὰ ἐκτελεῖται χωρὶς ἀπότομες μεταπτώσεις.

Καὶ σ' αὐτὲς ἄκομα τὶς φιλοσοφικὲς θεωρίες, ἐπικρατεῖ ἡ μορφὴ τῶν ἀντιθέσεων. Διότι στὴν βάσι κἀθε πίστης εἶτε φιλοσοφικῆς, εἶτε πολιτικῆς, εἶτε θρησκευτικῆς, κρύβεται μιὰ τάσι μιὰ ἰδιοσυγρασία, δηλαδὴ μιὰ δύναμι. Μόνο οἱ ἐπιστημονικὲς ἀλήθειες, μὲ τὸ νὰ εἶνε φανερὲς γιὰ ὅλους, καὶ νὰ μὴν ἐξαρτῶνται ἑπομένως ἀπὸ τὴν ἐπίδρασι τοῦ αἰσθήματος, ξεφεύγουν τὸ νόμο τοῦ ρυθμοῦ. Καὶ πραγματικὰ μόνο στὴν ἐπιστήμη καὶ στὶς ἐφαρμογές της παρατηρεῖται συνεχὴς κἀ ἀπεριόριστη πρόοδος.

Γιὰ ὅλα τὰ λοιπὰ ὑποκείμεθα στὸ νόμο τοῦ ρυθμοῦ.

Ἔτσι λοιπὸν ἡ βιολογία, κατὰ τὸν κ. Ναμίας, καὶ ἡ Ἱστορία διαρωτιζονται ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς ἐνέργειας. Τὸ νόμο δηλαδὴ τῆς ἀπηχήσεω. καὶ τοῦ ρυθμοῦ.

Κ' οἱ δυὸ αὐτοὶ νόμοι εἶνε μορφὲς ἑνὸς πιὸ γενικοῦ τῆς **ἀκτινοβολίας**. ποὺ δὲν εἶνε ἀποκλειστικὰ νόμος τῶν φυσικῶν φαινομένων, μὰ ἐφαρμόζεται σὲ ὅλα τὰ φαινόμενα ὀργανικὰ καὶ ἀνόργανα, ὁρατὰ καὶ ἀόρατα, ὑλικὰ καὶ ἄυλα. ΡΑΜΑΣ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ

ΨΥΧΗΣ ΟΝΕΙΡΟ

Σὰν λούζεσαι στὸ φῶς μέσ' στὴν ψυχή μου
μὲ ποθοπλάνταχτες γκυκὲς ἐλπίδες,
Βασίλισσα μ' ὁλόχρυσες χλωμύδες,
πόσο σὲ νοιώθω ὁλόγελα δική μου...

***

Μ' ἀνάερα ἀνθοπέπλα καὶ μαγνάδια
Σ' ἀστέρινα φανταχτερὰ παλάτια,
ζηλιάρικα τοῦ λογισμοῦ τὰ ματια
σὲ πλάθουν μὲ χαμόγελα καὶ χάδια

***

Γέλᾶς, καὶ χύνεις φῶς μ' αἰθέριο μῦρο
ποὺ δίνει στὴ Ζωὴ ξέχωρη χάρι
στρώνοντας λουλουδένιον ἴσκιο γύρω..

***

Κ' εἶνε τὸ φῶς σου ἀγνὸ μαργαριτάρι
ἀάκρυ αὐγινῆς δροσιᾶς ποὺ λάμπει ἐμπρός μου
κι' ἀνοδηγὸς στὶς πλάνες τοῦ κόσμου!...

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ...

Στὸν κῆπο τώρα ἐρώτρωσε ἡ πρώτη πασχαλιά,
πρασίνισε τ' ἀγιόκλημα στὴ φράχτη τοῦ σπιτιοῦ μας
καὶ τ' ἀγκωνάρι ἀγκάλιασε... τοῦ καθ' ἑνὸς δικοῦ μας
ἡ θύμησι σὲ προσκαλεῖ στὴν πρώτη μας φωληά...

***

Μ' ἀργεῖς νὰ ρθῇς! Θὰ μαραθοῦν τὰ δόλια μας λουλοῦδια
δίχως νὰ σοῦ στολίσουνε τὸ Στέμμα, τὴν πορφύρα
τ' ἀγνά τους τ' ἄνθια...Καὶ δίχως τὰ δλόγλυκά τους μύρα
νὰ λούσουν τὰ μαλλάκια σου σὰν τάλλα τ' ἀγγελοὐδια..

***

Φοβᾶμαι πὼς δὲν θὲ νἀρθῇς, ὅπως καὶ πέρσι πάλι
γι' αὐτὸ κ' ἐγὼ θὰ φορτωθῶ τὰ λούλουδα στὸν ὦμο
καὶ στὴ γλυκειά σου σκοτεινιὰ θὲ νἄρθω ἀγάλι-ἀγάλι

***

κι' ἂν 'ξέμποδα κι' ἀπόβραχα μοῦ τύχουνε στὸ δρόμο,
δίμως ἐγὼ θὰ προχωρῶ, θἄρχομαι, ἀγαπημένη,
καὶ θἄρθω—σήμερ' αὔριο, τοῦ χρόνου,—τὶ σημαίνει;

ΒΡΑΧΝΑΣ

«Δέδυκε μὲν ἀ σελάνα
καὶ Πληΐαδ' ς, μέσαι δὲ
νύκτες, παρὰ δ' ἔοχετ' ὥρα...»
(Σαπφώ)

Γέρνει σιγὰ-σιγὰ τ' ἀχνὸ φεγγάρι
κ' ἡ Πούλια κατεβαίνει πρὸς τὴ Δύσι,
Σάββατονο ἡ νύχτα θἄρθῃ τοῦ Γενάρη
μὲς' στὴν ψυχή μου πάλι νὰ καθήσῃ...

***

Ἀμίλητα μεσάνυχτα στὴν Πλάσι,
ζωῆς ἀχτίδα γύρω δὲ θωρίεται,
ὥρα π' ἄλλοι σ' ἐκεῖνο ποὺ τὸν προφτάσῃ
σ' ὄνειρα μαῦρα ὁ ὅλιος νὰ πλανιέται...

***

Ἀλλοίμονο! Εἶν' ὥρα στοιχειωμένη,
κ' ἐγὼ στενάζω ἀκόμ' ἀγαπημένη,
στὴς νύχτες μοναχὸς τὴ σκοτεινιά,

***

Ἄχ! Πές μου ἡ μέρα πότε θὰ φωτίσῃ,
τὸ κλάμμα τοῦ βραχνὰ πότε θὰ σβύσῃ,
πότε θὰ 'βρῶ κ' ἐγὼ τὴ λησμονιά!...

ΒΑΣΣΟΣ ΣΤΕΦΑΝ..

Ω ΤΟ ΓΛΥΚΟ!..

Ὦ τὸ γλυκὸ τραγούδι, ποὺ πρωτόνοιωσα
μέσα του, τὴν ψυχή σου τὴ θλιμμένη...
—Σιγὰ τὴ νύχτα ἐκεῖνη τὸ τραγούδησες
ἀγαπημένη...

Γύρω σιωπή... τὰ πεῦκα σκιές, στὰ κλώνια τους
φέγγαν ὀχρὰ τ' ἀστέρια, ἀχνὰ γελοῦσε
διάφανη ἡ νύχτα μέσ' ἀπ' τὰ πευκόκλωνα·
κι' ἀργὰ κάτι ξυπνοῦσε..

...Κάτι ξυπνοῦσε, μέσα μας, σιγότρεμε...
σὰν κάποιο ἀστέρι... κ' ἦταν μιὰ λαχτάρα,
μιὰ ἀγάπη, μιὰ χαρά, ἦχος ἀνάκουστος
ἀπὸ κιθάρα.

...Ὦ τὸ γλυκὸ τραγούδι, ποὺ πρωτόνοιωσα
μέσα του, τὴν ψυχή σου τὴ θλιμμένη,
Πὼς τὸ ἀγαπῶ!... καὶ κλαίω μαζί του ἀγάπη μου
ταξιδεμένη. —

ΣΕ ΚΟΡΗ ΝΕΚΡΗ

Ἐλᾶτε νὰ στολίσητε τὴν ἔμμορφη παρθένα
μ' ὅλων τῶν κήπων τὶς ἀνθοὺς τώρα στὸ θάνατό της,
φέρετε λυλ ἰδια πλοΐ της, λουλούδια μυρωμένα
καὶ δεῖτε γιὰ πὼς ἀβύσσηκε μεσ' σιὸν ἄνθο τῆς νιότης.

Τί κρίμα! πρὶν τὸ λούλουδο ἀπλώσει ἀλογυιά του
τὴ ζηλεμετή του ὀμορφιά, τὸ μύρο του, τὴ χάρι,
ἤρθε μιὰ πόρα κ' ἔρριψε τὰ φύλλα του δλακάσι
καὶ μόνο-μᾶς μαράθηκε τοῦ κήπου τὸ καμάρι

Δ. Ν. ΤΑΛΑΝΗΣ

ΦΕΓΓΑΡΟΒΡΑΔΥΑ

Ἀποψε φεγγαρόβροδο, παραμυθένιο βράδυ.
Τοῦ λιὲ ἀσημόπλεχτο ψηλά, παντοῦ ἀπλωμένο.
Κι' ὁ μπάτης το τρελοπαιδο, ναναρτιστὰ σὰ γέδι,
Σούγνεται ἀγάλι κεὶ φιλᾶ κῦμα γαληνεμένο.

Μεσουρανίς, τὸ μονοπάτι τοὐρανοῦ ἔχει πάρει.
Λευκὰ μαβιὰ σχιοούνεγρα σὸ διαβὰ του ἀρροκίζι.
Τί φωτεινὸ! —λομπάδ' ἀγνή! — τ' ἀχνὸ φεγγάρι!
Τὸ παραμύθι ἀτέλειωτο καὶ μὲ γλυκοκομζι.

ΟΡΘΡΙΝΟ

Ἡ Φύσι δκιᾶ ἀργοξύπτησε σ' ἀλαρινὰ λογκάδια
Στὰ κορφοβούνια, σιὶς ὀχτιὲς καὶ τὰ γεφμμένα δέντρα.
Ἀπ' τὰ μαντρὶ ἐξεύθηκαν χιονόμπλα κοπάδια
Κἐ' ὁ νῆος βοσκὸς, πᾶ ὑγοιάζεται μὲ βιάει νὰ τὰ μάσῃ

Μιὰ καταχνιά. Τὸ σύθ.μπον, ὁριὰν ὁμίχλη μοιάζει,
Κἐ' ἀπ τῆς φλογέρας βγαίνοντας ἤχοι πιστὰ ἐνωμένοι.
Μέσ' σιὶς καρδιὲς ἀντιχτυποῦν εἰρηνικά, ὡς ταιριάζει,
Σ' αἰσταντικὲς, γλυκὲς ψυχὲς ἡ ἀγάπη ἀδελφωμένη.

ΕΠΑΜ. ΘΕΟΦΙΛΟΣ

ΒΡΑΔΥ

Στερνὲς τοῦ ἥλιου ἀναλαμπὲς τ' ἀπόκορφ ἀσημώτου,
τὸ λάλημα τοῦ τζίτζικα ὀβύνει πιὰ ἀγάλι-ἀγάλι
ἐ' ἀντικρυνοῦ μας τοῦ βουνοῦ τὰ δένδρα βαρειὰ ἀχνώτου
ἡ 'μέρα γέρνει ἀνάλαφρα στῆς νύχτας τὴν ἀγκάλη...

***

Μῦρα βαρειὰ τὰ λούλουδα σκορπᾶνε στὸν ἀέρα
κ' ἡ σιγαλιὰ τῆς ρυθματιὸς δίχτνα τοῦ πόνου πλέκει,
ἐ' ἀστέρια ξεπροβαλλουνε δειλὰ-δειλὰ ἀπὸ πέρα
κἐ' ὁ Γκιώνης στὸ τραγοείδι του ξεχάνεται παρέκει...

***

Σ' ὅλη τὴ φύσι χύνεται θιρμὴ μὲ ἀνατριχίλα,
τοθοι φιλοῦν τὰ ὄνειρα στὴν ἐρημιὰ τὸ βράδυ
τοὐ τ' ἀστροφέγγια παίζουνε μὲ τῆς δξυᾶς τὰ φύλλα...

***

Ξεπλανεμμένος στοχασιὸς κἐ' ἐλπίδα ξελογιάστρα
ἐνιοῦν ἀπόψε νέους πολμοὶς, σοῦ πόνου τὸ σκοτάδι
τοὐ δὲν τὸ φώτισε ποτὲ ὁ ἥλιος οὔτε τ' ἄστρα...

ΒΑΣΣΟΣ ΣΤΕΦΑΝ..

ΤΟ ΜΑΗ ΤΟ ΜΗΝΑ

Τοὺς πόθους μ' ἄπλερα πουλιά,
μοῦ πνίγ' ἡ στρίγγλα ἡ γνῶσι,
Καὶ μοῦ ξεσκίζει τὴν καρδιὰ
καὶ μοῦ ρουφᾶει τὸ αἷμα.
Τὸ Μάη τὸ μῆνα δὲν μπορῶ
γιὰ νὰ χαρῶ οὔν πρῶτα,
Κοντά μου τρέχει ὅπου βρεθῶ
γιὰ νὰ μ' ἀναγελάσῃ
Μ' ἔχει τυλίξει ὡς τὴν καρδιὰ
μὲ τ' ἄραχλα φτερά της.
Κάνω ν' ἀγγίξω λούλουδο
κ' ἡ στρίγγλα τὸ μαδάει
Γιὰ νὰ μοῦ δείξῃ τὶς ὀχιὲς
ποὺ κρύβουν' ἀπὸ κάτω
Ρόδο νὰ κόψω ρίγνουμαι
τ' ἀγκάθια αὐτὴ μοῦ δείχνει.
Μπεζέρισα καὶ δὲ βαστῶ
κυρὰ τὴ συντροφιά σου,
Κάλλιο νὰ μ' ἔρωγαν οἱ ὀχιές,
τὰ μ' ἔσκιζαν τ' ἀγκάθια,
Παρὰ ποὺ ὁ Μάης θὰ διαβῇ
κ' ἐγὼ δὲν θὰ μπορέσω
λίγα λουλούδια νὰ χαρῶ,
δυὸ ρόδα νὰ μυρίσω.

ΑΙΜΙΛ. ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΕΙΚΩΝ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΔΙΑ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ

Εἶνε γνωστόν, ὅτι ὁ θάνατος καὶ ὁ μετὰ θάνατον βίος εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς ἀπησχόλησαν ἐπιμόνως τὸν νοῦν καὶ τὴν φαντασίαν καὶ ἐγέννησαν ποικίλας κατὰ τόπους δοξασίας, παραδόσεις καὶ παραστάσεις. Παρὰ δὲ τοῖς νεωτέροις Ἕλλησι τὴν προσωποποίησιν τοῦ θανάτου ἀπετέλεσεν ὁ Χάρος, ὁ ὁποῖος εἶνε αὐτὸς ὁ Χάρων τῶν ἀρχαίων. Ὁ λαὸς φαντάζεται τὸν θάνατον ὡς μαῦρον καβαλλάρην, ὁ ὁποῖος ἁρπάζει τὰς ψυχὰς τῶν θνητῶν καὶ σύρει αὐτὰς ἀγεληδὸν εἰς τὸν ᾅδην, εἰς τὸν κάτω κόσμον, τοῦ ὁποίου εἶνε ὁ δεσπότης καὶ κυράρχος. Ἡ τοιαύτη κατὰ τὴν ἑλληνικὴν Λαογραφίαν παράστασις τοῦ θανάτου δὲν εἶνε βεβαίως ἡ αὐτὴ ἀκριβῶς εἰς ὅλους τοὺς λαούς, διὰ μέσου δὲ τῶν αἰώνων εἶχεν αὕτη πολλὰς μεταβολάς.

Χὰνς Χολμπάϊν. Μακάβριος χορός.

Οἱ ἰατροὶ ἐδείξαν πάντοτε ζωηρὸν ἐνδιαφέρον περὶ τῶν εἰκόνων, διὰ τῶν ὁποίων οἱ μὴ μεμυημένοι εἰς τὴν ἐπιστήμην τὸν παρέστησαν τὸν θάνατον. Διὰ τὸν ἰατρὸν ὁ θάνατος ἀποτελεῖ ἁπλῶς ἓν φυσιολογικὸν γεγονός· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀρρώστους, ὁσάκις οὗτοι τρέμουν πρὸ τοῦ μοιραίου τέλους, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ὁ θάνατος ἔλαβε τὴν μορφήν, τὴν ὁποίαν ἀπέδιδαν εἰς αὐτὸν αἱ ὀπτασίαι τῶν ποιητῶν, αἱ ἀντιλήψεις τῶν φιλοσόφων καὶ ἡ φαντασία τῶν καλλιτεχνῶν. Καὶ ἔλαβε κατὰ τὸ πλεῖστον μορφὴν ὁλικήν. Ὁ κόσμος τὸν «θεριστὴν» τῶν ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων ἐφαντάσθη ὡς ἄγγελον ἢ ὡς δαίμονα, ὡς φίλον ἢ ὡς ἐχθρὸν τὸν ἐνέδυσε μὲ λευκὸν κάλυμμα φαντάσματος ἢ τὸν παρέστησεν ὁλόγυμνον ὡς ἀποτρόπαιον σκελετόν.

Αἱ περὶ τοῦ μοιραίου διαγγελέως ἀντιλήψεις τῶν ἀρχαίων λαῶν, Αἰγυπτίων, Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων, ἦσαν διάφοροι. Μεταξὺ τῶν νεωτέρων λαῶν ἴσως οἱ Ἑρμανοὶ εἶνε ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἤντλησαν τὰς πλειοτέρας εἰκόνας τοῦ θανάτου ἐκ τῆς φαντασίας των. Τὸ βιβλίον τοῦ Hermann Petter «ὁ ἰατρὸς καὶ ἡ τέχνη τοῦ θεραπεύειν ἐν Ἑρμανίᾳ» περιέχει ἀκένωτον θησαυρὸν πληροφοριῶν διὰ τας περὶ θανάτου παραδόσεις, ποὺ ἐπικρατοῦν εἰς τὴν χώραν ταύτην. Κάποια ξυλογραφία ἐπίσης τοῦ 16 αἰῶνος παριστᾶ τὸν θάνατον ὑπὸ μορφὴν ἀγγέλου, τὴν δὲ ψυχὴν τοῦ θνήσκοντος ὑπὸ μορφὴν παιδίου ἐξερχομένου ἐκ τοῦ στόματός του.

Ἡ διάδοσις τῆς βουβωνικῆς πανώλους, τὴν ὁποίαν ἀπεκάλεσαν καὶ «Μαῦρον θάνατον», καθὼς καὶ ἡ πρώτη ἐμφάνισις ἐν Εὐρώπῃ τοῦ γνωστοῦ κοινωνικοῦ ἀποκρύφου νοσήματος ἔσχον ἑκατομμύρια θυμάτων κατὰ τὸν 14ον αἰῶνα καὶ διεσπειραν καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην τὴν φρίκην τοῦ θανάτου. Ὁ θάνατος τότε παρεστάθη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ σκελετοῦ, ἀναλίσκοντος τοὺς γεννηθέντας τρόμου ἐκ τῶν ὀλεθρίων ἀποτελεσμάτων τῶν μεγάλων ἐπιδημιῶν.

Χὰνς Χολμπάϊν. Ὁ θάνατος τοῦ δικαίου

Κάποιον θρησκευτικὸν θεατρικὸν ἔργον, φέρον τὸν τίτλον «Ὁ χορὸς τοῦ θανάτου», παρεσταθη ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὸν 14ον αἰῶνα. Εἶχε προορισθῆ τοῦτο διὰ νὰ προξενήσῃ ἐντύπωσιν εἰς τὸν λαὸν καὶ νὰ δείξῃ πόσον εὐδραυστος εἶνε ἡ ζωή. Τὸν μοιραῖον χορὸν βλέπει τις ἀκόμη εἰς μέγαν ἀριθμὸν τοιχογραφιῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ πολλοὶ ζωγραφικοὶ πίνακες ἔλαβον αὐτὸν ὡς θέμα προς ἀναπαράστασιν.

Ἀλλ' ἀφ' ὅτου ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη διὰ τῶν ἀλματικῶν αὐτῆς προόδων κατώρθωσε νὰ παλαίσῃ κατὰ τῶν ἐπιδημιῶν καὶ νὰ δαμάσῃ αὐτάς, περιορίζουσα τὴν ὀλοσσὸν των, ἡ φρίκη ἡ περιβάλλουσα τὴν ἰδέαν τοῦ θανάτου ἤρχισε νὰ ὀλιγοστεύῃ καὶ ὁ χορὸς τοῦ θανάτου ν' ἀσκῆται ἠπιώτερος.

Κάποιο σκίτσο τοῦ Holbein, παριστῶν τὸν χορὸν τοῦ θανάτου, παρουσιάζει φασμα, τὸ ὁποῖον ὀλιοθανεν μεταξὺ ἰατροῦ καὶ ἀρρώστου καὶ ὑπενθυμίζει εἰς τὸν εἰρηνικὸς φιλοσοφοῦντα ἀσκληπιάδην, ὅτι κάποτε ὀφείλει νὰ ὑποκύψῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὸν κοινὸν νόμον, τὸν ὁποῖον προσπαθεῖ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ν' ἀποτρέψῃ.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος οἱ ἰατροὶ διαθέτουν περισσότερα μέσα, διὰ ν' ἀντιμετωπίζουν τὸν θάνατον καὶ νὰ κάμνουν αὐτὸν νὰ περιμένῃ μέσα τοιαῦτα, ὁποῖα δὲν εἶχον ἄλλοτε εἰς τὴν διάθεσίν των, ὅταν ὁ Γκαῖτε ἔγραφεν: «Ἰδοὺ διατί, ὦ Ἀλλάχ, σοῦ ἀπευθύνω διάπυρον προσευχήν. Κάμε, ὥστε ἡ νόσος ν' ἀποκρύψῃ τὴν ἀλήθειαν. Διότι οἱ ἄρρωστοι θὰ ἦσαν ἀπηλπισμένοι, ἐὰν ἐγνώριζον πόσον περιωρισμένη εἶνε ἡ δύναμις τοῦ ἰατροῦ».

Αἱ σταθεραὶ πρόοδοι τῆς ἰατρικῆς, παρέτειναν τὴν μέσην διάρκειαν τῆς ζωῆς κατὰ 20 ἔτη, κατίσχυσαν τῶν ἐπιδημιῶν, αἱ ὁποῖαι κάποτε κατὰ ἑκατομμύρια εἶχον τὰ θύματά των, καὶ κατέστησαν ἱκανὸν τὸν κόσμον ν' ἀντιμετωπίζῃ μὲ περισσοτέραν ἀρμίαν καὶ ἀπάθειαν τὸν ἀκαταμάχητον ἐχθρόν κατὰ τὴν ἀναπόφευκτον στιγμὴν τῆς ἐνσκήψεώς του.

ΔΙΚΗ Σ. ΣΠΕΡΑΝΤΕΑ

ΡΕΝΕ ΜΠΟΛΛΕΒ

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΚΕΡΑ-ΒΑΒΕΝ

Ἡ κερὰ Βαβέν, γριοῦλα περισσότερο ἀπὸ ἑβδομήντα χρόνων, τόσο παστρική, τόσο τακτική, τόσο μιγιάγγυχτη γιὰ τὸ σπίτι της, πὼς τὰ εἶχε καταφέρει νὰ παραμείνῃ σὲ τέτοιο βαθμὸ ὅλα γύρω της καὶ νὰ τ' ἀφήσῃ νὰ πᾶν κατὰ διαβόλου; Κομμάτια γυαμί ἔμενησκαν στὸ τραπέζι ὕστερα ἀπ' τὰ γεύματα· οἱ πειστέτες ἦσαν πειαμένες στὶς καρέκλες ἢ πάνω στὸ κρεββάτι· οἱ προύντζινες κατσαρόλες δὲν λαμποκοποῦσαν πιά· ὡς κι' αὐτὴ ἡ φωτιὰ ἀκόμη ἔσβυνε κἄποτε στὸ τζάκι, καὶ μολονότι τὸ κρύο εἶανε τσουχτερό, οὔτε τὸ πρόσεχε κἂν ἡ γριοῦλα.

Μὰ τὶ λοιπὸν εἶχε πάθει ἡ κερὰ Βαβέν; Μήπως κι' αὐτὴν ἔπιασε καὶ τόσους ἄλλους τὴν εἶχε χτυπήσει στὸ μυαλὸ ὁ πόλεμος; Δὲν ἔκανε ὡς τόσο παραλογισμοὺς ἡ κερὰ Βαβέν. Ἦταν ἕνα γερὸ κεφάλι ποὺ εἶχε δείξει τὴν στερεότητά του πολλὲς φορές. Μολονότι ὁ γιὸς της πολεμοῦσε στὴν πρώτη γραμμή, δὲν εἶχε χάσει οὔτε στιγμὴ τὸ θάρρος της καὶ τὴν ψυχραιμία της, ποτὲ δὲν εἶχε σὲ κανένα κλαυτεῖ. Στὸ ζητήματα τοῦ πολέμου εἶτανε μάντα. Ἤξερε ὅλα τὸ γεγονότα ὡς καὶ τὶς παραμικρότερες λεπτομέρειές των. Ὁ γιὸς της εἶχεν ὑπηοετήσει σὲ ὅλα τὰ μέτωπα καὶ ἀπ' αὐτὸν ἤξερε ποῦ οἱ στρατιῶτες βουλιάζουν κυριολεκτικῶς στὸ νερὸ καὶ στὴ λάσπη, ποῦ ψοφοῦν ἀπ τὸ κρύο καὶ ποῦ λυώνουν ἀπ' τὴν ἀφόρητη ζέστη. Ὁ γιος της μιλοῦσε γιὰ ὅλα, ἐξέφερε κρίσεις γιὰ ὅλα. Ἤτανε μορφωμένος. Στὸ χωριὸ ἔκαμνε τὸ δημοδιδάσκαλο.

Ἤτιαν ἡ ὑπερηφάνεια της, ἡ τιμή της, ὁ γιὸς αὐτός, ὁ Βατίστας, ποὺ ἡ γριὰ Βαβέν, ἀγράμματη χωριατογυναῖκα τὸν εἶχε μορφώσει τόσο ὥστε νὰ γίνῃ δάσκαλος ἄλλου».

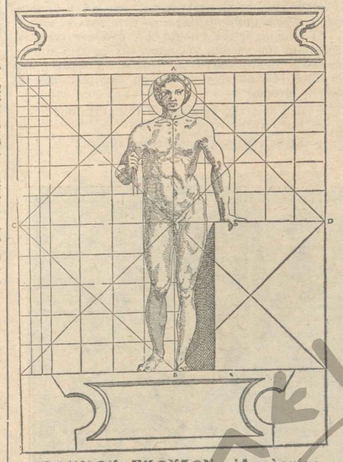

ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΚΟΥΖΟΝ.—Ἀναλογίαι τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος.

Στὸ νὰ μιλῇ λοιπὸν γιὰ τὸ γιό της, γιὰ τὰ κατορθώματα καὶ τὶς περιπέτειές του, μετεχειριζόταν τὶς ἀμέμπτες της τὶς ἀπαλλαγμένες ἀπὸ κάθε οἰκιακὴ ἀκριβεία; "Ὀχι' τὴ μέρα της τὴν προνοοῦσε στῆς γριὰς Πλουκὲν, τῆς γειτόνισσάς της, ποὺ ἤξερε νὰ γράφῃ καὶ μέσῳ τῆς χήρας Πλουκὲν, κουβεντιάζε μὲ τὸ γιό της ρωτώντας τον γιὰ κάθε τι ποὺ τὸν ἀφοροῦσε καὶ κρατώντας τον ἐνήμερο γιὰ ὅλα ὅσα συμβαίνε στὸ χωριό.

Αὐτὴ ἦταν πιὰ ἡ μόνη παρηγοριά της ὅλη της ἡ ζωή: νὰ κουβεντιάζῃ ἀπὸ μακρυνὰ μὲ τὸν γιό της.

Μόνον ποὺ στὸ τέλος ἡ χήρα Πλουκὲν εἶχε λιγάκι κουφαστεῖ νὰ γράφῃ. Τότε ἡ κερὰ Βαβὲν εἶχε καταφύγει σ' ἕναν μαθητάκο τοῦ δημοτικοῦ σχολειοῦ τοῦ ὁποίου ἦταν δασκαλος ὁ Βατίστας. Ἀλλὰ ἡ κυρία ἔγραφε πολὺ ἀσχημα, δύσκολα καὶ ἀπρόσεκτα, χωρὶς νὰ καταλαβαίνῃ λέξι ἀπὸ ὅ,τι τοῦ ὑπαγόρευσε καὶ ἀνακατώνοντας τὶς ἰδέες, ἐπιπλέον δὲ ξηστοεσε κάθε φορὰ πέντε δεκάρες γιὰ πληρωμή. Εἰδε καὶ ἀπόειδε ἡ κερὰ Βαβὲν καὶ μιὰ μέρα τὰ παράτησε ὅλα, τὸ πτίτ της, τὴν κατσαρόλα, τὸ κούτουρο τοῦ τζακιοῦ, τὸ κουβεντιολόϊ μπροστὰ στὴν πόρτα, καὶ κρυώντας

—Ἐ κερὰ - Βαβέν! ποῦ διάβολο ἤσουν κρυωμένη, τὶς ἔλεγαν ὅσοι ἐπήγαιναν στὸ σπίτι της, τὸ εἰδοσκαν ἴδιο, καὶ ἀφοῦ φώναζαν ὅρα τὴν ἔβλεπαν ξέφρενα νὰ προβάλῃ, μὲ πρόσωπο ποὺ ἔλαμπε ἀπ' τὴ χαρὰ καὶ μὲ μάτια ξεπταμένα.

— Μπᾶ σὲ καλό σου! ἐκεῖ ἤμουν, ἀπαντοῦσε ἀόριστα ἡ γριά.

Καὶ ἔτσι δὲν ἄργησε νὰ διαδοθῇ στὸ χωριὸ ὅτι τῆς εἶχε στρίψει.

*Ἀνέβαινε στὴ σοφίτα τοῦ σπιτιοῦ της μ' ἕνα μικρὸ ἀναννωσματάριο, ἕνα τετράδιο, μὲ μελάνι καὶ πέννα. Ποτὲ της δὲν εἶχε ἀνοιξει βιβλίο οὔτε ἀγγίξει πέννα. Καὶ ὅταν ἔγυνε τὸ μελάνι ἀπὸ ἀδεξιοτητα τρόμαζε. Θ' μάτανε ὅμως τὶς συμβουλὲς ποὺ εἶχε τόσες φορὲς δώσει μπροστά της ὁ γιός της στοὺς μαθητάς του, καὶ ἐνισχυμενη κυρίως ἀπ τὴ θαυματουργὸ δύναμι ποὺ δινει μιὰ μεγάλη ἀγάπη,

ΡΩΣΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑ

Δὲν εἶτανε κάτι καινούριο. Μιὰ παρόμοια ἱστορία εἶχε συμβῆ γιὰ πρώτη φορὰ ἐδῶ καὶ δύο χρόνια, λίγο ἔπειτ' ἀπὸ τοὺς γάμους τους.

Τότες ὁ Βασίλης Ἀντρέας, εἶχε κλάψει, εἶχε χτυπήσει το στῆθος του ἀπὸ συντριβή, φωνάζοντας συγκινημένος:

— Τζινα! Λατρεμένη μου Τζίνα! Πῶς ἐμπόρεσε νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸ νοῦ σου πὼς ἐγὼ σ' ἀπατοῦσα μὲ μιὰν ἄλλη;; Εἶμουνε μεθυσμένος, ἔξω ἑαυτοῦ, δὲν ἐσκεφτόμουνε, κι' ὅλο τὸ σράλμα εἶνε τοῦ Κοκόρεφ! Αὐτὸς εἶνε ἄνθρωπος μὲ τυπεινὰ ἔνστιχτα, πιστεψε με, Τζινα μου!

Καὶ μ' ὅλο ποὺ φαινότανε παράξενο πὼς τὸ λάθος εἶτανε τοῦ Κοκόρεφ γιατὶ ὁ Βασίλης Ἀντρέας ἀγκάλιαζε τὴν Ἀδελαΐδα τοῦ «Ἀκουάριου», ἡ Τζινα ἐπίστευψε τυφλὰ σ' αὐτὸ τὸ θαῦμα κ' εὕρηκε γιὰ λύσι τὸ μίσος της ἐναντίον τοῦ Κοκόρεφ.

Τ' ὄνομα τοῦ Κοκόρεφ ἐσβύστηκε ἀπὸ τὸν κατάλογο τῶν φίλων, κι' ὅταν τον ἐσυναντοῦσε στὸ δρόμο ἡ Τζινα δὲν τὸν ἐχαιρετοῦσε πιά.

Ὁ Βασίλης Ἀντρεας ἐπεδοκίμαζε τὴν διαγωγὴ τῆς γυναικας του καὶ μόλιστα τὴν εὐγνωμονοῦσε.

Ἔπειτα ἔγινε μιὰ ὁλόκληρη ἱστορία μ' ἕνα τηλεγράφημα ἀπὸ τὴ Μόσχα: «Σὲ λατρεύω, φιλιά, μὰ ὁ Βασίλης Ἀντρεας εκατόφθωσε ν' ἀποδεῖξῃ, ὅπως δύο καὶ δύο κάνουνε τέσσερα, πὼς ἐπρόκειτο γιὰ συνθηματικὸ ἐμπορικὸ λεξιλόγιο καὶ πὼς ἔπρεπε μάλιστα νὰ χαρῇ, ἐπειδὴ τὰ τρυφερὰ λόγια δὲν ἐσημαίνανε ἄλλο παρὰ τὴν ὕψωσι τῶν τιμῶν στὸ χρηματισ.ήριο.

Μὰ ἡ Τζίνα δὲν ἐπρόφθασε νὰ χαρῇ καὶ ὁ ἄνδρας της ἐξαφανίστηκε γιὰ τέσσαρες ἡμέρες. Ἔπειτα ἀποδείχτηκε πὼς εἶχε πάει ἁπλούστατα νὰ προσκυνήσῃ σὲ μοναστῆρι τοῦ Βαλαάμ, κυριευμένος ξαφνικὰ ἀπὸ θρησκευτικὴ μανία, τὴν ὁποίαν μόλις καὶ μετὰ βίας ἐμπόρεσε νὰ καταπραΰνῃ σὲ τέσσαρες ἡμέρες.

Μὰ στὴν τζέπη του εὑρέθηκε μιὰ ὀδοντογλυφίδα μὲ τὴ μάρκα ἑνὸς ἑστιατορίου τῆς Βαρσοβίας. Ἡ Τζίνα δὲν ἀπορησε καὶ λίγο, ὅμως ἐκεῖνος ἀπόρησε περισσότερο καὶ μόνο ἔπειτα ἐμπόρεσε νὰ καταλάβῃ πὼς ἡ ὀδοντογλυφίδα θὰ βρισκότανε στὴν τζέπη του ἀπὸ τὸ 1911. Τὸ πρᾶμα εἶταν ἀρκετὰ παράξενο, γιατὶ τὸ φόρεμα ποὺ φοροῦσε ὁ Βασίλης στὸ ταξεῖδι τόχε κάμει πρὸ δύο μηνῶν.

Ἡ Τζίνα δὲν ἐκαταλαβαίνε τίποτας, μὰ ὅπως δήποτε κατὰ τὸ βράδυ ἔχυνε καὶ κανένα δακρυάκι. Μὰ τώρα ὅλα εἶτανε διαφορετικά.

Ὁ Βασίλης Ἀντρέας ἐχανότανε γιὰ μέρες καὶ νύχτες, δὲν τῆς ἔδινε πιὰ τὰ χρειαστὰ χρήματα γιὰ τὸ σπίτι κ' ὅταν ἐπήγανε στὴν ἐξοχή, ἐκεῖνος ἔμεινε στὴν πόλι καὶ στὸ διάστημα ἑνὸς μηνὸς ἐπῆγε μονάχα μιὰ φορά, καὶ σ' ἐκεῖνη τὴ σύντομι ἐπίσκεψι εἶτανε πολὺ ἀφῃρημένος καὶ δὲν ἔκανε ἄλλο παρὰ νὰ σφυρίζῃ ἕνα πολωνικὸ τραγουδάκι μὲ μιὰ παράξενην ἐπωδό.

Ἔπειτα ἐζήτησε τῆς Τζίνας ἕνα της βραχιόλι «γιὰ νὰ τοῦ φέρῃ γοῦρι» ἔκαμε δύο γύρους ἀκομα στὸ σπίτι, κ' ἔφυγε.

Ἡ Τζίνα ἐλυπήθηκε.

Ἔπῃρε τὸ τραῖνο κ' ἐπῆγε νὰ ἰδῇ ἂν εἶχε καμμίαν ἐπιστολὴ στὸ σπίτι τῆς πόλεως. Εὕρηκε μιὰ μονάχα ἐπιστολή, διευθυνόμενη στὸν ἄντυα της. Εἶτανε χρώματος ρόδινου κ' εἶταν εὐωδιασμένη μὲ μιὰ τόσο κοινὴ μυρουδιά, ποὺ ἡ Τζινα ἔβαλε ἀμέσως τὰ κλάματα κι' ἄνοιξε τὸ φάκελλο.

Ὅλα εἶτανε φανερά.

Ἔπειτ' ἀπὸ μισὴν ὥρα εὑρισκότανε στὸ σπουδαστήριο τοῦ πατέρα της κ' ἔλεγε μὲ ἀναφυλλητά:

—Τὸ καταλαβαίνεις, πατέρα, πὼς αὐτὸ δὲ μπορεῖ νὰ ἐξακολουθήσῃ. Πές μου, τί πρέπει νὰ κάμω;

Ὁ πατέρας ψηλός, σοβαρός, ἀνάδευε νευρικὰ τὸ ἀραιό του γενάκι, ἔξαφνα τὰ φρύδια του κ' ἐκοίταζε προσηλωμένα τὴ γαλαναπὴ σταχ.ὴ τοῦ σιγάρου του, σὰ νἄχε ἀναβρύσῃ ἀκριβῶς ἀπὸ κεῖ ὅλη ἡ ἀγωνία.

— Λὲς πὼς τῆς ἐχάρισε τὸ βραχιόλι σου;

— Ναί—ἀναστέναξε ἡ Τζίνα,

— Χούμ... Μήπως μπερδεύεις τίποτε;

— Ὄχι πατέρα, ἐδῶ στὴν ἐπιστολὴ λέγονται ὅλα καθαρά.

Χούμ... Ναί... Χούμ! Θέλει νὰ πῇ πὼς τῆς ἐγράψε τὸ βραχιόλι σου; Αὐτὸ δὲν εἶνε καλό. Ξέρεις, ἀγαπητή μου, αὐτὸ δὲν εἶνε διόλου καλό. Θὰ τὸν κάμω νὰ σοῦ τὸ ξεπλερώσῃ.

Ἡ Τζίνα ἐσήκωσε τὰ φουσκωμένα καὶ κοκκινισμένα της μάτια κ' ἐκοίταξε τὸν πατέρα της μὲ φόβο καὶ σεβασμό.

— Πατέρα, δὲν ἤθελα νὰ σοῦ ταράξω, μὰ ἡ μητέρα εἶνε στὴν ἐξοχὴ καὶ δὲν ἔχω κανέναν ἄλλο. Δὲν ἔχω ποῦ νὰ πάω, καὶ σὲ ποιὸ νὰ διηγηθῶ τη.... δυσυχία μου.

Ὁ πατέρας ἐξάρωσε τὰ φρύδια του, ἐμύησε τὸ σιγάρο του καὶ εἶπε ἀποφασιστικά:

— Ἐκ.μες καλά, ἀγαπητή μου, νἄρθῃς ἀκριβῶς σ' ἐμέ. Μπορεῖς νἆσαι βεβαιη πὼς αὐτὸ θὰ τοῦ περάσῃ καὶ τόσο καλά. Ὁ ἄντρας σοῦ ὁποῖον ἐμπιστεύτηκα τὴν κόρη μου δεν πρέπει νὰ τὴν ἐκμεταλλεύεται... γιὰ τὶς δουλειές του. Μὴν κλαῖς· ἡσύχασε. Θὰ κανονίσω ἐγὼ τοὺς λογαριασμοὺς μ' ἐκεῖνο τὸν κύριο.

— Πατέρα!

— Ὄχι, αὐτὸ μὲ ταράζει ἴσιαμε τὰ βάθη τῆς ψυχῆς ; ου! Τὶ ταπεινότητα! Τὶ φέρσιμο!

— Πατέρα, μὴν ταράζεσαι τόσο.

— Πάλε καλὰ ποὺ ἡ μητέρα εἶνε μακριὰ σὰς θείας, γιὰ νὰ μὴν τῆς ἔρθῃ κανένα κακό. Τῆς ἐγραψες ;

— Ὄχι .. δὲ μπορῶ!

— Ναί, ἀλλὰ τῆς γράψῃς, δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ τὴν ἀνησυχήσῃς.

Ὁ πατέρας ἐσηκώθηκε, ἔπιασε τὸ γενάκι του κ' ἀτένθεσε τὸ σιγάρο του στὸ τασάκι.

— Ποῦ βρισκεται τώρα αὐτὸς ὁ τύπος;

— Ὁ Βασίλης; Σήμερα θἀρχότανε νὰ μ' εἰδῇ. Μπορεῖ αὐτὴ τὴν ὥρα νἄνε στὸ σπιτι. Μὰ ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ τὸν ἰδῶ. δὲ μπορῶ κυριολεκτικὰ!

Ἔρριξε στὸν πατέρα της ἕνα βλέμμα γεμάτο θλῖψι καὶ ἀγωνία κ' ἐξέσπασε ξανὰ σ' ἀναφυλλητά.

Ἄκουσε, ἀγαπητή μου, ἐσὺ μεὶν' ἐδῶ στὸ σπίτι μου, κ' ἐγὼ θὰ πάω κατ' εὐθεῖαν στὸ σπίτι σας, στὴν Ἔπαυλι, ἐκεῖ θὰ πιάσω ξαφνικὰ ἐκεῖνο τὸν ἄσωτο, κ' ἔνοιά σου, ἐγὼ ἔχω νὰ κάμω! Ὄχι, ἀγαπητή μου, ὁ συζυγικὸς δεσμὸς δὲν εἶνε καινὸ καφφὲ - κονσέρτο.

Ἐβρυχήθηκε θυμομένος κ' ἐπλάτυνε τὰ ρουθούνιά του πρὸκλησι γεμάτα.

— Οἱ βάσεις τῆς οἰκογένειας εἶνε ἱερές. Ἀ! Νὰ τὶς γκρεμίσουνε; Ὄχι, ἀγαπητή μου, αὐτὸ θὰ τὸ ἐξετάσουμε!

Ἔφόρεσε τὸ κοπέλλο του, ἔπῃρε τὸ μπαστοῦνι του.

— Καλὴ ἀντάμωσι, ἀγαπητή μου. Μὴ στενοχωριέσαι. Ἐγὼ θὰ ὑπεραασπίσω τὴν κόρη μου! Ἐφιλ!

Ἐφίλησε τὴν Τζινα στὸ μέτωπο κ' ἔβγῆκε, κατεβαίνοντας ν' ἀντηχοῦνε τὰ βήματά του στὸ λιθόστρωτο.

Ἡ Τζίνα ἔμεινε μόνη στὸ ἄδειο διαμέρισμα, ὅπου ὁ ἀέρας εἶτανε βαρὺς ἀπὸ μυρουδιὰ τσιγάρου καὶ ναφθαλίνας.

Ἐρχότανε τὸ δειλινό. Τὰ ἔπιπλα, νυμένα μὲ σκεπάσματα, ἀσπρολογούσανε ψυχρὰ καὶ παράξενα. Ὁ λύχνος τυλιγμένος προσεχτικὰ στὸ διαφανὸ χαρτί, ἐμοιαζε σὰν κανένα φασματικὸ σῶμα κρεμασμένου, καταμαζεμένο.

Ἡ Τζίνα ἐπλανήθηκε γιὰ λίγο στὸ διαμέρισμα καὶ τέλος ἄρχισε νὰ φοβᾶται τὸ θόρυβο τῶν παιδιῶν της κ' ἐχώθηκε σὲ μιὰν ἄκρη τοῦ διβανιοῦ κυριευμένη ἀπὸ θλιβερὲς σκέψεις.

— Ὁ πατέρας εἶνε πολὺ ταραγμένος! Ἔχει ἕνα χαρακτῆρα τόσον ὁρμητικό. Θὰ κάμῃ κομμάτια τὸ Βασίλη! Μὰ καὶ νὰ μὴν τοῦ κάμῃ κακό, θὰ τὸν ἐξευτελίσῃ μὲ τὶς βρυσιές του. Θὲ μου! Κι' ὁ Βασίλης ποὺ εἶνε τόσο νευρικός! Τί θὰ γίνῃ τώρα, τὶ θὰ γίνῃ...

Ἐφοβήθηκε πραγματικά. Ἄνοιξε τὸ παραθύρι κι' ἀκούμπησε στὸ κατῶφλι.

Κάτω ἐτρέχανε τὰ τράμ κ' οἱ ἅμαξες σερνόμενες ἀπὸ τ' ἄλογα.

Ἂν ἐπετιώτανε κάτω μὲ τὸ κεφάλι ὅλα θὰ τελειώνανε.

Ἡ Τζίνα ἀνατρίχιασε κ' ἔκλεισε γοργὰ τὸ παραθύρι.

Τὰ δωμάτια ἐβυθιστήκανε ἀκόμη περισσότερο μέσα στὸ σκοτάδι. Τὸ σῶμα τοῦ κρεμασμένου ἀσπρολογοῦσε ἀλλόκοτα μέσα στὸ διάφανο χαρτί.

Κι' ἂν ξαφνικὰ ἐφουρκιζονταν ὁ Βασίλης; Ὁ πατέρας θὰ τὸν κάμῃ ν' ἀπελπιστῇ κ' ἐκεῖνος θὰ φουρκιστῇ!

Ἔσφιξε τὴν καρδιά της μιὰ θλιβερὴ στενοχώρια.

— Τί περιμένω; Τί περιμένω; Τί τρελλὴ ποὺ εἶμαι!

Ἄρπαξε τὸ καπέλλο της καὶ τὸ φόρεσε, κατρακυλώντας ἀπὸ τὶς σκάλες. Μόλις ἐπροφθασε νὰ πάρῃ τὸ τραῖνο.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΚΟΥΖΟΝ. — « Νύμφαι » «Μουσεῖον Τροκαντερό».

ΜΕΡΙΚΑΙ ΑΚΤΙΝΕΣ ΦΩΤΟΣ ΕΙΣ ΕΝΑ ΚΟΣΜΟΝ ΜΥΣΤΗΡΙΟΥ ΣΚΟΤΕΙΝΟΝ ΚΑΙ ΑΔΙΑΠΕΡΑΣΤΟΝ

ΟΛΟΚΛΗΡΟΣ Η ΜΕΤΑΨΥΧΙΚΗ ΕΙΣ ΟΛΙΓΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

[ΕΠΙ ΤΗ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΠΟΛΥΚΡΟΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΑΡΟΣ RENES UDRE: "ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΝ ΜΕΤΑΨΥΧΙΚΗΝ„]

Ἡ προσωπικότης τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ βιολογικὴ προσωπικότης.

Ὁποιανδήποτε γνώμην καὶ ἂν ἔχῃ κανεὶς ἐπὶ τοῦ βαθμοῦ καὶ τοῦ εἴδους τῆς ἐξαρτήσεως τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ σώματος, εἶνε ἀδύνατον νὰ ἀρνηθῇ τὴν ἐνδόμυχον ἀλληλεγγύην των. Εἶνε ἐπίσης ἀδύνατον νὰ μὴ δεχθῇ ὅτι ἡ ψυχικὴ ἐξέλιξις ἦτο παράλληλος πρὸς τὴν βιολογικὴν ἐξέλιξιν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καθιστᾷ τὴν σπουδὴν τῆς τελευταίας αὐτῆς ἀπαραίτητον διὰ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς προσωπικότητος. Ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ἡ Φύσις ἐκτελεῖ τὴν ἀτομικοποίησιν στὴν ἀπέραντον σφαῖραν τῆς ζωῆς, εἶνε ζήτημα σημαντικὸν διὰ τὸν ψυχολόγον, ὁ ὁποῖος κουρασμένος ἀπὸ τὰς ματαίας θεωρίας περὶ τῆς οὐσίας τοῦ Ἐγώ, ἐπικαλεῖται τὴν βοήθειαν τοῦ πειράματος. Λοιπόν, ἁπλοῦν βλέμμα εἰς τὴν Φύσιν μᾶς ἀποκαλύπτει τὴν ἀναρίθμητον ὕπαρξιν τοῦ ἀτόμου Μία λεύκη, ἕνας μυρωνῆς, ἕνας ἵππος, μᾶς φαίνονται ὡς μονάδες τελείως καθωρισμέναι καὶ συγχρόνως ὡς ἀντίγραφον τοῦ αὐτοῦ τύπου, τὸν ὁποῖον ὀνομάζομεν εἶδος. Αἱ δυσκολίαι ὅμως ἀρχίζουν, διαν θέλει κανεὶς νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὴν γνῶσιν αὐτὴν τὴν αὐτοπτικὴν τοῦ ἀτόμου καὶ καταντοῦν πολὺ γρήγορα ἀνυπέρβλητοι. Ἄτομον (individu) σημαίνει ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται νὰ διαιρεθῇ (diviser) πράγματι, ἐὰν διαιρέσῃ κανεὶς τὰ πλεῖστα τῶν ζώντων ὄντων, πιστοποιεῖ, ὅτι τὰ τεμάχια δὲν δύναται νὰ ἐξακολουθοῦν νὰ ζοῦν· τὸ ἓν τοὐλάχιστον ἐξ αὐτῶν ἀποθνήσκει. Ἰδοὺ ὅμως ἕνας σκώληξ τῆς γῆς, μιὰ ὕδρα, μιὰ ἀνεμώνη τῆς θαλάσσης καὶ τόσα ἄλλα εἴδη· ἐὰν τὰ διαιρέσωμεν καθ' ἕνα ἀπὸ τὰ κομμάτια τους διδει καὶ ἀπὸ ἕνα ζῶον ὁλόκληρον. Ποῦ εἶνε ἐδῶ ἡ ἀτομικότης; Ἐὰν φυτεύσωμεν ἕνα κλάδον ἰτέας, ἕνα φύλλον βεγγόνια, φυτρώνει μία νέα ἰτέα καὶ μία νέα βεγγόνια. Τὸ ἄτομον λοιπόν, τὸ ὁποῖον κλείει τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀδιαιρέτου ἐδῶ γίνεται διαιρετόν. Τὸ ἀδιαίρετον, τὸ ὁποῖον ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ πολυσύνθετον τοῦ νευρικοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον ὑψίσταται δηλαδὴ ἐκεῖ, ὅπου τὸ νευρικὸν σύστημα ἔχει ἐξελιχθῆ—τὸ ἀδιαίρετον εἶνε ἴσως μία τέλειοποίησις, δὲν εἶνε πλέον οὐσιώδης ἰδιότης τῶν εἰδικῶν ζώντων μορφῶν.

Ἰσχυρίζονται πολλοί, ὅτι τὰ πειράματα αὐτὰ τῆς διχοτομήσεως εἶνε ἐν τῇ πραγματικότητι πειράματα ἀναπαραγωγῆς τοῦ εἴδους, μὲ ἄλλους λόγους, ὅτι τὰ ἀναπαραγωγικὰ στοιχεῖα, ἀντὶ νὰ εἶνε τοποθετημένα εἰς ἕνα τεμάχια τοῦ ἀτόμου, εἶνε διακεχυμένα εἰς ὁλόκληρον τὸν ὀργανισμόν του. Τὸ ἄτομον καθ' οἱονδήποτε τρόπον καὶ ἂν τὸ διαιρέσωμεν, θὰ ἀναπαράγῃ τὴν εἰδικήν του μορφήν. Καὶ εἰς τὴν ἀναπαραγωγὴν ὅμως, ἐὰν μεταθέσῃ κανεὶς τὸ ζήτημα, τας ἰδίας δυσκολίας συναντᾷ, ἐρευνῶν τοὺς διαφόρους τρόπους τῆς ἀναπαραγωγῆς καὶ τὸ κληρο-ομικὰς ἰδιότητας τῶν ἀναπαραγομένων ὄντων. Γενικῶς ἡ φύσις φαίνεται ἀδιάφορος εἰς τὸ ζήτημα τοῦ ὄντος, μὲ ποῖον τρόπον τοι το θὰ ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τὴν ἐνδιαφέρει εἶνε νὰ τὸ δημιουργήσῃ "Ὅταν μάλιστα τῆς ἔρχεται βολικά, τὸ ἴδιον ἄτομον τὸ δημιουργεῖ κατὰ δύο διαφόρους τρόπους. Ἐν ὄν ὅμως, ὅπως καὶ ἂν παράγεται, δὲν εἶνε ἐντελῶς ὁλόκληρον εἰς ὅτι ἡμεῖς βλέπομεν μέσα εἰς αὐτό, εἴτε μὲ γυμνὸν ὀφθαλμόν, εἴτε διὰ τοῦ μικροσκοπίου. Αὐτὸ ποὺ βλέπομεν ἡμεῖς εἶνε τὸ περιέχον. Ὑπάρχει ὅμως καὶ περιεχόμενον, τὸ ὁποῖον μᾶς εἶνε ἀπροσέβλαστον. Καὶ γι' αὐτὸ τὸ μυστηριῶδες περιεχόμενον φαίνεται νὰ γνωεται ὅλος ὁ καυγᾶς.

Ἐξ ἄλλου ὅλα τὰ ζῶντα ἄτομα ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει εἶνε ἀδιαίρετα κυττάρων, θεωροῦντες δὲ τὸ κύτταρον ὡς βιολογικὴν ἀτομικότητα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶνε ἐμφανὲς εἰς τὰ πτωτοζωάρια, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον λέγομεν ἄτομον εἶνε μία ὁλόκληρος κοινωνία κυττάρων, μία κυτταρικὴ ἀποικία. Μέχρι τινὸς μάλιστα ἐπεκράτει ἡ γνώμη τοῦ Cl. Bernard, ὁ ὁποῖος ἐφρόνει ὅτι ὑπάρχει αὐτονομία εἰς τὰ κυτταρικὰ αὐτὰ στοιχεῖα. Ἰδοὺ αὐτοῦσιος ἡ ὀκέμις τοῦ μεγάλου φυσιολόγου: «... Ἡ ζωὴ ἐδρεύει εἰς ἕκαστον κύτταρον, εἰς κάθε ὀργανικὸν στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον λειτουργεῖ δι' ἴδιον λογαριασμόν. Δὲν εἶνε συγκεντρωμένη εἰς κανὲν μέρος, εἴς κανενα ὄργανον τοῦ σώματος. Ὅ,τι ἀποθνήσκει καθὼς καὶ ὅτι ζῇ εἶνε τελικῶς τὸ κύτταρον. Τὸ κύτταρον λοιπὸν ἔχει τὴν αὐτονομίαν του, ἀλλὰ ἡ αὐτονομία αὐτὴ εἶνε σχετικὴ καὶ περιορίζεται ἀπὸ τὰ δικαιώματα τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ» κλπ. Σήμερον ἔχει χρεωκοπήσει ἡ ἀποικιακὴ αὕτη θεωρία.

Ὁ ὀργανισμὸς δὲν εἶνε ἕνα συγκρότημα κυττάρων, τὸ ὁποῖον ἑνωματοῦται ἐλευθέρως, ἀλλὰ τὸ ἀποιέλεσμα ἑνὸς παλλαπλασιασμοῦ μὲ ἀφετηρίαν ἕνα προγονικὸν κύτταρον. Τὸ ὅλον ὑψίστατο δυναμικῶς, δὲν σχηματίζεται διὰ τοῦ συμπληρισασμοῦ τῶν μερῶν. Τὰ κύτταρα δὲν εἶνε σύνθεια, εἶνε ἁπλῶς σιροὶνα τῆς διαιρέσεως τῆς ἐργασίας. Ἡ ἰστιολογία ἄλλως τε ἔδειξεν ὅτι τὰ κύτταρα αὐτὰ δὲν εἶνε παραεξειμένα τὸ ἓν παρὰ τὸ ἄλλο, ἀλλὰ ἀνατομοῦνται μὲ λεπτὰς διακλαδώσεις, αἱ ὁποῖαι διαπερνοῦν τας παρειάς των.

Ὁ Cl. Bernard δὲν ἀπέκλειε τὴν ψυχικὸν παράγοντα εἰς τὴν βιολογίαν, ὑπεστήριζεν ὅμως, ὅτι ὁ παράγων αὐτὸς ἦτο ἐκτὸς τῆς φυσιολογίας. Ἡ μόνη ζωϊκὴ δύναμις, ποὺ ἐδέχετο, ἦτο μία δυναμις νομοθετικὴ καὶ ὄχι ἐκτελεστική. «Ἡ ζωϊκὴ δύναμις—ἔλεγε—διευθύνει τὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν παράγει. Οἱ φυσικοὶ παράγοντες εἶνε ἐκεῖνοι, ποὺ δημιουργοῦν μηχανικῶς, τὰ φαινόμενα, δὲν τὰ διευθύνουν ὅμως». Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἂν καὶ ἦτο δυαδιστὴς εἰσήγαγε πολλὴν ἀορισταίαν εἰς τὸ ζήτημα τῆς σχέσεως τῆς ψυχῆς. καὶ τοῦ σώματος. Ὁ Stahl ἔδειξεν ὅτι τὸ σῶμα δὲν εἶνε αὐτόματον τὸ ὁποῖον τὰ ἀντιδᾷ μηχανικῶς, ὅτι δὲν ἀνάγεται οὔτε εἰς τὴν μηχανικὴν οὔτε εἰς τὴν χημειαν, ἀλλ' ὑπακούει εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς συντηρήσεως ἡ ὁποία τὸ ἐμποδίζει νὰ διαφθαρῇ. Προδιδέτων τις τὴν ὀργάνωσιν εἰς τὴν συντήρησιν θὰ εἶχε τὸν βιταλιαμὸν εἰς τὸν «νεοβιταλισμὸν τῆς σήμερον. Ὁ Stahl ὅμως εἰσήγαγε μίαν σημαντικωτέραν ἰδέαν ἀνατρεπτικὴν τὴν ὑπόθεσιν μιᾶς ζωϊκῆς δυνάμεως ἐνδιαμέσου μεταξὺ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ σώματος. «Ἡ ἀρχὴ τῆς ζωῆς, λέγει, εἶνε ἡ ψυχή, ὄχι μία ψυχη φυτοζωϊκή, μία ψυχὴ εἰδικὴ, ἀλλὰ ἡ ψυχὴ ἡ λογικευομένη, ἡ ψυχὴ ἡ ὁποία σκέπτεται. Τὸ σῶμα εἶνε λοιπὸν τὸ ὄργανον ἡ τὸ ἐργαστήριον τῆς ψυχῆς. Ἡ ψυχὴ εἶνε ὁ ἀρχιτέκτων τοῦ σώματος».

— Θεέ μου! Κάμετε νὰ μὴν τὸν εὕρω πεθαμένο! Πατερα, μὴν εἶσαι τόσο σκληρός!

Ἔφθασε τέλος. Ἔτρεξε ἀπὸ τὸ μονοτάτι στὴν ἐπαυλίτσα, ἐνῷ χτυποῦσε ἡ καρδιά της τόσο δυνατὰ ποὺ τῆς ἐφαινότανε πὼς ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ θἄσπαζε καμμιὰ ἀρτηρία της; καὶ θὰ τελειώναν ὅλα.

Ἀπὸ μακρυὰ εἶχε εἰδῆ πὼς εἶτανε ὅλα στὸ σπίτι σκοτεινά.

Ἄνοιξε σιγαλὰ τὴν πόρτα, ἐμπῆκε. Δὲν εἶχε πιὰ καμμίαν ἐλπίδα. Ἤξερε πὼς θἄβρισκε μονάχα τὸ πτῶμα τοῦ ἄντρα της.

Μὰ μὲ μιᾶς τῆς ἐφάνηκε πὼς ἄκουσε σιγαλὸ ψιθύρισμα. Ἔπειτα ἕνα παράξενο γέλιο. Ἕνα γέλιο; Εἴτανε τοχα καμμιὰ νευρικὴ κρίσι;

Ἡ Τζίνα ἐπάγιασε. Δὲν εἶ ανε νευρικὴ κρίσι. Ὄχι! ὁ Βασίλης θἄχε τρελαθῆ.

Ἐπλησιασε σιγαλὰ στὴν πόρτα τοῦ σπουδαστήριου κ' ἔβαλε τ' αὐτί της γιὰ ν' ἀκούσῃ.

Ἡ φωνὴ τοῦ πατέρα:

— Καὶ πὼς τὰ κατάφερες μὲ τὴν ἄλλη, μ' ἐκείνη ἀπὸ τὴ Μόσχα. Ἐσύ, φίλε μου, εἶσαι ἁπλούστατα ἐξαιρετικός!

— Δὲν ἔκαμα παρὰ νὰ ἐξερεθίσω ἐναντίο της τὴ Νινέτα, χά, χά, χά! — ἀπάντησε ἡ ἐμψυχωμένη φωνὴ τοῦ Βασίλη.—Εἴτανε μάλιστα ἱστορία διασκεδαστική...

— Περίμενε, ἀγαπητέ μου, θὰ σοῦ διηγηθῶ μιὰ μου περιπέτεια. Εἴταν ἐπίσης ἄνοιξι· ἔστειλα τὴν Κατίνα μου στὴν ἐξοχὴ μὲ τὰ παιδιά...

— Ὑπονοεῖ τὴ μητέρα! — ἐσκέφθηκε ἡ Τζίνα. ἀποπετωμένη.— Υπο οεῖ τὴ μητέρα!

— Καὶ τότες, ἀγαστητέ μου, καταλαβαίνεις, σὰν ἄγαμος..

— Θύμισέ μου ἔπειτα, θὰ σοῦ διηγηθῶ πῶς τὸν περασμένο χρόνο στὸ Παυλόσκι...

— Περίμενε, μὴ μὲ διακόπτῃς. Ἔλαβα ξαφνικὰ ἕνα τηλεγράφημα...

— Χά, χά, χά! Πάλε τηλεγράφημα! Ἔχετε πραγματικὰ ἐσεῖς τύχη μὲ τὰ τηλεγραφήματα! Χό, χά, χά!

— Χά, χά, χὰ ἔκαμε κι' ὁ πατέρας.—Ὄχι μὲ ὅλα, ἀγαπητέ μου, εἶνε προτιμότερες οἱ ἐπιστολές, κανένας μποεῖ νὰ προδοθῇ καὶ μὲ τὸν τηλεγραφο.

— Ἀκριβῶς. θὰ σᾶς διηγηθῶ μίαν ἱστοριοῦλα... Ὅταν ἐπῆγα στὴ Βαρσοβία...

— Εἶνε σὰ νὰ ποῦμε τὸ προσκύνημα στὸ μοναστῆρι τοῦ Βαλαάμ;

— Ναί, βέβαια,

— Χά, χά, χά!

Ἡ Τζίνα εἶχε καθίσει χάμου πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα ἔχοντας σ' ἀνοιγμένα της μάτια μιὰν ἠλίλια ἔκφρασι, καὶ τὸ στόμα της διάπλατο.

Στὴν ψυχή της δὲν εἶτανε πιὰ μήτε θλῖψι, μήτε φόβος. Τιποτας. Ἡ κατάπληξη τάχε καταπῆ τἄχε ἐκμηδενίσει ὅλα.

— Πατέρα—ἐψιθύριζε, ἀπλώνοντας τὰ μπράτσα—Ὁ πατέρας μας;!

ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΚΟΥΖΟΝ. — «Ἀλληγορικαὶ παραστάσεις». Μουσεῖον τοῦ Σαντιγύ.

ΑΠ' ΤΑ ΒΙΒΛΙΚΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ

ΑΑΖΙΝΟΥ ΑΣΙΑΜΑΓΕΙΜ

ΑΠΟΔΟΣΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΕΒΡΑΪΚΟΥ ΥΠΟ ΓΙΟΣΕΦ ΕΛΙΓΙΑ

(Δευτερονόμιον. Κ. 32. ἐδ. 1—43)

Οὐράνια ἀφουγκραστῆτε· θὰ μιλήσω!
Κ' ἡ Γῆ ἂς ἀκούσῃ αὐτὰ ποὺ θὲ νὰ πῶ.
Τὸ μάθημά μου σὰ βροχὴ ἂς σταλάξῃ,
Τὰ λόγια μου γλυκὰ σὰν τὴ δροσιά,
Σὰν τὴ νεροπλημμύρα στὸ γρασίδι,
Σὰν οἱ σταλαματιὲς στὸ χόρτο ἐπά.
Τί τ' ὄνομα τοῦ Γεχωβᾶ θὰ κράξω,
Μεγαλοσύνη φέρτε στὸ Θεό!
Τοῦ Βράχου τέλεια τὰ καμώματα ὅλα.
Τὸ δίκηο εἶναι στὸ κάθε του στρατί,
Δίχω, ψευτιὰ Θεὸς—πιστός, τρισάγιος,
Ἴσιος, δικαιοκριτης εἶναι Αὐτός!

Ἄπρεπα τοῦ φερθῆκαν δλ' οἱ γυιοί του
Καὶ στάθηκαν παιδιὰ τῆς προσβολῆς:
Ξεμυαλισμένη ῥάτσα, διαστραμμένη!
—Αὐτὴ εἶναι ἡ πλερωμή σου στὸ Γιαχβὲ
Λαὲ ἀπερίσκεφτε, ξετρελλαμένε!
Πατέρας κι' ὀδηγὸς δὲν εἶν' Αὐτός,
Αὐτὸς ποὺ σ' ἔχει πλάσει, σ' ἔχει στήσε ι!
Ξαναθυμήσου τὸν παλιὸ καιρὸ
Φέρε στὸ νοῦ τὴν κάθε μιὰ γενιά σου,
Τοὺς πατεράδες ῥώτα νὰ σοῦ ποῦν
Καὶ τοὺς γερόντους γιὰ νὰ σοῦ τὰ κράξουν:

Ὅταν τὰ Ἔθνη ἐχώρισε ὁ Ἀψηλὸς
Καὶ κληροδότησε σ'ους γυιοὺς τοῦ Ἀνθρώπου
Ἐχάραξε τὸ σύνορα τῶν λαῶν
Στὸν ἀριθμὸ τῶν Τέκνων τοῦ Ἰακώβου.
Τί τοῦ Γιαχβὲ ὁ λαός του μερτικὸ
Κ' εἶν' ὁ Ἰσραὴλ κληρονομιὰ δική του.

Μέσ' σὲς ἐρμοτοπιὲς τὸν ἔχει βρεῖ
Καὶ στοὺς ὁλολυγμοὺς τῆς μονᾳξιᾶς του,
Ἐπερμιαζεψέ τον ἀπαλά,
Τονὲ φροντμεψε κ' ἐφύλαξέ τον,
Σὰν τοῦ ματιοῦ τὴν κόρη στοργικά.

Σὰν τὸν ἀητὸ ποὺ τὴ φωλιὰ σκεπάζει
Πάνω ἀπ' τ' ἀητόπουλα ἀπαλὰ ἀπαλά,
Ἄπλωσε τὶς φτεροῦγες τονὲ πῆρε
Καὶ τὸν ἀσήκωσε πᾶ στὰ φτερά.
—Ὁ Γιαχβὲ τὸν ὡδήγησε μονάχος
Δίχως βοήθεια ξενου ἄλλου Θεοῦ.

Πᾶ στοὺς βωμοὺς τῆς Γῆς ἀνέβασέ τον,
Τὸν ἔθρεψε μὲ τὸν καρπὸ τῆς γῆς,
Ἐχόρτασε τον μέλι ἀπὸ τὸ βράχο
Καὶ λάδι ἀπ' τὸ σουρνάρι διαλεχτό,
Γελάδας βούτυρο, γιδίσιο γάλα

Μ' ὅλα τὰ πάχη ἀκόμα τῶν ἀρνιῶν·
Τὸν ἔθρεψε μὲ κριαρια ἀπ' τὴ Βασάνη
Μὲ διαλεχτὸ σιτάρι, μὲ τραγιά
Καὶ τοὺδωσε τοῦ σταφυλιοῦ τὸ γαῖμα
Γλυκὸ κρασὶ νὰ πίνῃ ὁλομερίς.

Μὰ ὁ Γεσουροῦν σὰ βάρυνε ἀπ' τὰ πάχη
Κ' ἔγινε ἀγνώριστος διπλός, τριπλός,
Ἐκλώτσησε μὲ μιᾶ; καὶ τὸ Θεό του
Τῆς Σωτηρίας τὸ Βράχο του ξεχνᾶ.
Τονὲ ξορκίζουν μὲ λατρεῖες ξένες
Μὲ εἰδωλα τὸν θυμώνουν βλεδυρά.
Στοὺς δαίμονες προσφέρνουνε θυσία,
Σὲ μακρυνοὺς καὶ σ'ἀγνωστους θεοὺς
Ποὺ οἱ πατεράδες των δὲν τοὺς γνωρίζαν,
Καὶ τὸ Θεὸ ζωοδότη τὸν ξεχνοῦν
Καὶ παρατᾶν τὸ βράχο τῆς ζωῆς των.

Μὰ τοὺς εἶδε ὁ Γιαχβὲ καὶ στὸ θυμό
του ἀπαρνιεται καὶ γυιοὺς καὶ θυγατέρες·
Κ' εἶπε : ἀπὸ ἀφτοὺς τὸ προσωπό μου ἰδοὺ
θὰ κρύψω το—νὰ ἰδῶ τὶ θ' ἀπογίνουν !
Τ' εἶνε στραβή, θεόστραβη γενιὰ
Παιδιά, δίχως καμμιὰν ἐμπιστοσύνη.

Αὐτοὶ γιὰ θεό τους μ' ἔχουν ἀρνηθῆ,
Καὶ μὲ θυμώσαν μὲ τὸ βδέλυγμά τους
Κ' ἐγὼ ὡς λαὸ θὰν τοὺς ἀπαρνηθῶ
Μὲ μιὰ ἄπιστη φυλὴ θὰν τοὺς ξοργήσω.
—Τὶ ξάνψε τῆς φούγγιας μου ἡ φωτιὰ
Καὶ καταχαιει τὰ βαθη τῆς ἀβύσσου,
Γέννημα καὶ χωράφια πυρπολεῖ
Καὶ τῶν βουνῶν ξεκάνει τὰ θεμέλια.

—Βάσανα θὰν τοὺς βροῦν μὲ τὸ σωρὸ
Καὶ τὴ φαρέτρα μου σ' αὐτοὺς θ' ἀδειάσω.
Θὰ λυώσῃ τους ἡ πεῖνα μ' ἀσπλαγνιά,
Ἡ θέρμη κι' ὅλες οἱ φριχτὲς ἀρρώστειες,
Θὰν τοὺς βάλλω στὰ δόντια τῶν θεριῶν
Θὰν τοὺς ποτίσω μὲ φιδιῶν φαρμάκι.
Ἔξω θὰν τοὺς ξεκάνῃ τὸ σπαθὶ
Καὶ μέσα θὰν τοὺς λυώνῃ δλους ἡ φρίκη·
Μαζὺ παρθένες καὶ λεβεντονιούς,
Βυζασταροῦδια ἀλλὶ καὶ λευκομάλλους.

Εἶπα νὰν τοὺς ξεκάνω ὅλο μεμιᾶς
Νὰ σβύσω τ' ὄνομά τους ἀπ' τὸν κόσμο.
Μὰ τοὺς ὀχτροὺς στοχάζομαι ξανὰ
Μὴν ποῦν μεσ' σὴν πολλή τους περηφάνεια
"Ὀντας θὰ ξεφαντώσουν κατ' αὐτούς :
«Ὄχι ὁ Γιαχβέ, μὸ' τὸ γερό μας μπράτσο
Τ' ἀντρειωμένο —πέτυχε ὅλα αὐτά! »

Τὸ χέρι μου στὰ Οὐράνια ὑψώνω ἐγώ
Καὶ λέγω : Μὰ τὴ ζωή μου τὴν αἰώνια!
Σὰν τροχισω τὴ λάμψι τοῦ σπαθιοῦ
Καὶ θ' ἀδραξει τὸ χερι μου τὴν Κρίσι,
Θὰ ξεσπάσῃ ἡ ἐκδίκηση βαρειὰ
Πᾶ σεοὺς ὀχτροὺς μου ποὺ θὰ ξεπληρώσω
Καὶ πᾶ σόλους αὐτοὺς ποὺ μὲ μισοῦν.
Τὸ βέλη μου θὰν τὰ μεθύσω γαῖμα
Καὶ σάρκες θὰ χορτάσῃ τὸ σπαθί:
Μὲ γαῖμα τῶν πτωμάτων καὶ τῶν σκλάβων
Μὲ φουντωτὰ κεφάλια τῶν ὀχτρῶν.

Δοξᾶστε τὸ λαό του ὅλα τὰ Ἔθνη
Γιατὶ ἐκδικιέται τὸ αἷμα τῶν προφητῶν'
Θὰ στείλῃ στοὺς ὀχτροὺς—τὴν πληρωμή του,
Στὴ χώρα του, στὸ λαό του—ξαγορά!

ΓΙΩΣΕΦ ΕΛΙΓΙΑ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΙΣ

ΑΑΖΙΝΟΥ ΑΣΙΑΜΑΓΕΙΜ

Ἀτόφιο, ἐπιβλητικὸ καὶ μοναδικὸ μνημεῖο στέκει ἡ παραπάνω μεταφρασμένη ὠδὴ μέσα στὴν ἐξάετευχο καὶ στολιζει τὸ προτελευταῖο τῆς βιβλίο, δηλ. τὸ Δευτερονόμιο. Ἂν στὸ ἑλληνικὸ κοινὸ εἶνε κάπως ἄγνωστη ἀπ' τὴν καλλιτεχνικὴ κ' αἰσθητική της μεριὰ ἡ ἑβραϊκὴ ὡς τόσο παράδοσι δὲ φαίνεται νὰ τὴν ἔχῃ ἐκτιμήσει καθὼς τῆς πρέπει.—Ἔνα ἀπὸ τὰ διαφορα χαρακτηριστικὰ τοῦ ἑβραϊκοῦ κριτήριου τῆς βιβλικῆς ὅσο καὶ τῆς μεταβιβλικῆς φιλολογίας εἶνε κι' ὁ ἀπέναντι ἐγωκεντρισμός. Ἔτσι, εἶμαι ρέβαιος πὼς θὰ βρεθοῦν δπω.. πάνται ὁμοεθνεῖς νὰ μὲ ψέξουνε ἐπὶ ἐθνικῇ δυσφημήσει, μιλώντας ὅπως θὰ μιλήσω πιὸ κάτω, γιὰ τὴν ἑβραϊκή, ἀργαία καὶ νεωτέρα, ποιητικὴν ἀξία καὶ νοοτροπία. Μὰ τί μὲ νοιάζει. Ἐκεῖνο ποὺ πρῶτα ἀπ' ὅλα πρέπει νὰ μᾶς ἐνδιαφέρῃ εἶνε ἡ γυμνὴ ἡ ἐντελῶς γυμνὴ πραγματικότητα. Ὅταν, λοιπόν, τοποθετήσῃς τὸ βιβλικὸ πολιτισμὸ γενικὰ μέσα στὴν ἀρμοζουσα θέσι κι' ὅταν τονὲ παρουσιασῃς μὲ τὴ σχετικὴ καὶ πρωτότυπη ἀξία του, τότε μονάχα θ' ἀποσπασῃς τὴν ἐκτίμησι κι' αὐτῶν τῶν ἀνιδεων.κι' αὐτῶν τῶν προκατειλημμένων ἀνόημα. Μὰ ὅταν τολμᾷς νὰ παραβάλῃς (ἀπὸ μιὰν ἠλίθια θεολογικὴν ὑπερτροφία) ὅπως κάνουν μερικοὶ θ ρμόαιμοι δικοί μας, στὴ συνολική του γενικὴ φιμάνισι τὸν ἀρχαῖον ἑβραϊκὸ πολιτισμὸ μὲ τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸ Πνεῦμα—μοναδικὸς καὶ τέλεια συναρμονισμένος δικνοητικὸς Κολοσσὸς μέσα σεην ἀνθρώπινη Ἱστορία—τἄσει βεβαιος πὼς θὰ κατανοήσῃς γελοῖος καὶ πὼς θὰ γελοιοποιήσῃς καὶ τὸ ἑβραϊκὸ πνεῦμα, μ ὅλη τὴν ἀληθινὰ ἀστραποβόλο πρωτοτυπία του καὶ τὴ μιὰ πλευρὰ καὶ τὴν ἐλλειπτικωτατη ἐμφάνισί του ἀπ' ὁρισμένες ἄλλες. Ἔτσι λοιπὸν τὴ βιβλικὴ καὶ μεταβιβλικὴ ποίησι ποὺ ἐπιχειρήσαμε νὰ τὴ γνωρίσουμε στὸ ἑλληνικὸ κοινὸ (τὴν πρώτη ὀχι βέβαια ἀπ' τὴ θεολογική της μεριὰ ποὺ μᾶς ἀφίνει ἐντελῶς ψυχρούς), πάντα θὰ προσπαθοῦμε νὰ τὴν παρουσιάζουμε κάτω ἀπὸ τὴ σχετική της ἀξία μὲ τὴν ἰδιόρρυθμη κι' ὀχι λιγώτερο ἀχιδοβόλα ψυχή της—μὲ τὰ μεγάλα της προτερήματα καὶ μὲ τα μεγάλα της ἐλαττώματα. Ἡ ἑβραϊκὴ ψυχὴ λοιπὸν ὅπως μᾶ. παρουσιαζεται στὴ Βιβλο, στὴν Ταλμουδική, στὴ μεταταλμουδικὴ φιλολογία, στὴ σύγχρονη ἰουδαϊκὴ διανόησι κ.λ.π. ὅπως τὴ δημιούργησεν ἡ παράδοσι, εἶναι ἕνας στῦλος φωτιᾶς ἀλύγιστος, φλογοβόλος, ποὺ τραβάει διαρκῶς πρὸς τὴν κορυφή, πρὸς τὸν Ἥλιο τῆς φυλετικῆς ἀξιοπρεπείας, τοῦ φυλετικοῦ ἐγωκεντρισμοῦ.

Τὴν ψυχολογία αὐτὴ τὴ διατήρησε κι' ὁ μεσαιωνικὸς κι' ὁ σύγχρονος Ἑβραῖος, σὰν ἕνα ἀξέτιμητο στολίδι χρυμμένο πίσω ἀπὸ τὴν ἐξβαμμένη χλαμύδα του. Ὅ,τι λοιπὸν δὲν τοῦ θυμίζει αὐτὴ τὴν τιμή, αὐτὴ τὴν ἀξία. αὐτὸ τὸ προνόμιο τοῦ περιούσιου λαοῦ, θὰ τὸ πετάξῃ, θὰ τὸ παραγκωνίσῃ. Κάτι παρόμοιο σὰ νὰ συνέβηκε μὲ τὴν παραπάνω ὠδή, ἡ ὁποία ἂν καὶ γράφηκεν ἀπὸ κάποιον ἀρχαῖον ἑβραῖο (ὄχι βέβαια ἀπὸ τὸ Μωϋτῆ ὅπως τὸ θέλει ἡ θεολογικὴ παράδοσι, καθὼς θὰ δεῖξουμε πιὸ κάτω), ἐν τούτοις δὲν εἶνε γεμάτη ἀπὸ κολακευτικοὺς ὕμνους πρὸς τὸν Ἰσραὴλ καὶ οὔτε ἀπὸ τρυφερὰ κανάκια τοῦ Γεχωβᾶ πρὸς τὸν παρικαϊδεμενο λαό του—ἀλλ' ἀποτελεῖ μιὰν ἀψηλή, σεντόρεια τὸ χεχὰ (ἔλεγχος, παρατήρησι) ἐνάντια στὰ παραστρατίσματα τοῦ Γεσουρούν. Αὐτοῦ ἀκριβῶς βρίσκεται καὶ ἡ μειονεχτικὴ θεσι ἢ μᾶλλον ἡ τέλεια ἀπουσία τοῦ ὕμνου αὐτοῦ μέσ' στὴ συναγωγικὴ λειτουργία. Ἐνῷ μιὰ ἄλλη ὠδή. ἡ ὠὴ τῆς Ἐρυθρᾶ Θάλασσας (Σιράτ Ἀγάμ) ποὺ διασαλπίζει τὴ Νίκη

1) ὁ βράχος των δηλ ὁ Θεὸς τῶν ξένων, τῶν ὀχτρῶν.

τοῦ Γεχωβᾶ καὶ τοῦ Ἰσραήλ, τραγουδιέται καθημερινῶς μέσ' στὶς συναγωγὲς κι' ἀποτελεῖ ἕνα ἐπικὸ τίτλον ὑπερηφάνειας καὶ ὑπερογῆς τοῦ Γεσουρούν. Ὁ ὕμνος αὐτός, ἐντελῶς ὀρηχὸς στὴν ποιητικὴ του ἀξία, ὅπως δὰ καὶ ὅλη ἡ πρωτόγονη ἑβραϊκὴ μοῦσα, πιθανότατα νὰ γράφτηκε στὴν ἐποχὴ τοῦ Μωϋσῆ. Μιλήσαμε πιὸ πάνω γιὰ τέλεια ἀπουσία τοῦ ὕμνου αὐτοῦ μέσ' στὴ συναγωγικὴ λειτουργία κι' ἀλήθεια εἶνε πῶς διοβάζεται μονάχα κατὰ τὴν ἐπέτειο τῆς καταστροφῆς τῆς Γερουσαλὴμ (G. Ab).

Ἀλλὰ παρ' ὅλη τὴ πλεονεχτικὴ θέσι τῆς ἐδῶ μεταφραζομένης ὠδῆς μέσ' στὴ συναγωγικὴ λειτουργία καὶ τὴν παρανόρισι της ἀπὸ τὴν παράδοσι, δὲν ἔπεται πᾶς μικραίνει ἡ σχετικῶς καλλιτεχνική της ἀξία. Βέβαια ἡ πλεία κατανόησι της ἀπαιτεῖ μερικὲς ἀπαραίτητες πληροφορίες, τὶς ὁποῖες ἐσυντόμεψα ὅσο μποροῦσα μέσ' στὶς σημειώσεις. Δυστυχῶς τὰ βιβλικὰ κείμενα—καθὼς δλ' οἱ κριτικοὶ πιστεύουν—ἔχουνε κουτσουρευτεῖ καὶ παραμορφωθεῖ ἀπ' τοὺς συλλέκτες τῶν βιβλικῶν ἔργων κι' ἀπ' τοὺς λιωγὶς λογὶς ἀντιγραφεῖς τοῦ Κανόνα. Αὐτὰ τὰ γάσματα ἡ σύγχρονη κριτικὴ ἐπιστήμη προσπαθεῖ νὰ τὰ γεμίσῃ. Οἱ κριτικοὶ καὶ ὡῴθωσαν ν' ἀποκαταστήσουνε σὲ πολλὰ μέρη τὸ σωστὸ νόημα τοῦ κειμένου. Σὲ κάτι τέτοιους προσέτρεξα κ' ἐγὼ γιὰ τὴν ἀπόδοσι ὡρισμένων σκοτεινῶν ἢ κολοβομένων χωρίων. (Cahen, Reuss κ. λ.).

Ἡ ὠδὴ αὐτὰ ὅμως καὶ παρ' ὅλη τὴν ἀβαρία ποὺ παθαίνει μεταφραζόμενη ἢ ποιητικὴ σκέψι, ἡ παραπάνω ὠδὴ δείχνει τὴ μεγάλη της δύναμι, τὴ μεγάλη της ἐπικὴ κλαγγή. Ἐδῶ δὲν ξεδιπλώνεται ἡ πότε γαλήνια, πότε ἀγωνιῶσα ψυχὴ τοῦ πιστοῦ ὅπως στοὺς «ψαλμούς», ἐδῶ ξεσπαθώνει ὁ Γεχωβᾶ ὀγι ὁ γλυκύς, ὁ μακρόθυμος καὶ πολυεύσπλαγχνος Γεχωβᾶ τοῦ Δαβίδ, ἀλλ' ὁ ἐθνικός, ὁ ἐθνικιστὴς ὁ ζηλότυπος θεὸς τῶν Ἑβραίων ποὺ θέλει σώνει καὶ καλὰ ν' ἀδειάσῃ ἐπάνω στὸν Ἰσραὴλ ὅλα τὰ βέλη τῆς φαρέτρας του, ἐξαγνιστικὴ τιμωρία ποὺ θὰ ἐσκολύνῃ στὸ ἀπότερον μέλλον τὴν εἰσοδο στὸν Παράδεισο τοῦ ἐθνικοῦ ἐξιλασμοῦ. Ἀλλ' ὅμως τότε, μὴ νομίζετε πῶς θὰ συναντήσετε τὸν Σαβαὼτ τοῦ Ἠσαΐα. Ἐδῶ πέρα κι' ὅταν ἀκόμη γίνῃ ὁ ἐξιλασμὸς τοῦ λαοῦ του θὰ εἶνε εἰς βάρος τῶν ἄλλων ἐθνῶν, τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἰσραήλ, ποὺ εἶνε καὶ δι κοὶ του ἐχθροί.

Ἡ Ποίηση ἐμπνευσμένη ἀπ' τὸ μέγα πάθος τῆς ἀγάπης εἶνε παρὰ πολὺ γοητευτική, συναρπαστική, ψυχαγωγική. Ἀλλ' ὅταν τὸ μίσος ὄχι πιὸ εὐκαταφρόνητο στοιχεῖο στὸ πεδίο τῆς Τέχνης κυλάει ἀνάκατο μέσ' στὸ ρέμμα τῆς Ποιήσεως. προσδίνει στὴν τελευταία μιὰ πρωτοτυπότατη γοητεία. Διότι ἡ ἀγάπη ὅσο καὶ τὸ μίσος εἶνε ἐξ ἴσου στοιχεῖα ποιητικά. Κι' ὅσο μᾶς ἐνθουσιάζει ἡ γαλήνια προφητεία γιὰ τὴ μέλλουσα παγκόσμια συμφιλίωσι τοῦ Ἠσαΐα ποὺ τὰ δοξάρια θὰ γίνουν δρεπάνια καὶ τὰ σπαθιὰ ὑνία γιὰ το ὄργωμα τῆς Γῆς, ἔτσι θὰ συγκινῆται καὶ τὸ κολιτεχνικὸ αἰσθητήριό μας ὅταν θ' ἀκούμε νὰ βροτολογῇ ἡ προφητικὴ κατάρα κ' ἡ Γεχωβαϊκὴ ἐκδίκησι ἐνάντια στοὺς ἐχτροὺς, τοὺς ἄπιστους καὶ τοὺς κακοὺς.

Καὶ τώρα ἂς κάμουμε καὶ λίγο κριτικὴ σχετικὰ μὲ τὴν ἀπόδοσι στὸ Μωϋσῆ τῆς παραπάνω Ὠδῆς.

"Ἂν ὑπῆρξεν ἱστορικῶς ὁ Μωϋσῆς (ποᾶμια γιὰ τὸ ὁποῖο δὲ φαίνεται ν' ἀμφιβάλλῃ ἡ ἀψηλὴ λεγόμενη κριτική) κι' ἂν ἔπαιξε τὸν σχετικὸ ἀποδιδόμενο στὴν προσωπικότητά του ρολο (γιὰ τὸ ὁποῖον ἡ ἱστορικὴ κριτικὴ δείχνει πολλὲς ἐπιφυλάξεις), ἂν τέλος πάντων ὑπῆρξεν ὁ ἴδιος καὶ ποδηγέτης. ἐνὸς λαοῦ καὶ νοιθέτης καὶ ποιητὴς ἔχουμε τότε μπροστά μας μία ἀπὸ τὶς ἐπιβλητικότερες φυσιογνωμίες τῆς ἱστορίας. Μὰ κι' ἂν ὑπῆρξε ποιητὴς τὸ ἔργο του πρέπει νὰ φέρῃ τὸ λογοτεχνικὸ χαρακτῆρα τῆς ἐποχῆς του, μιᾶς ἐποχῆς ἐντελῶς πρωτόγονης μέσ' στὴν ἱστορία καὶ στὴν καλαισθητικὴ ἐξέλιξι τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ λαοῦ.

Ὅσο γιὰ τὴν πρωτοτυπία στὴν ποίησι τῆς ἐποχῆς αὐτῆς νὰ τί γράφει ὁ ἱστορικὸς Graëtz (Gecehichte der Juden) «Ἡ ἑβραϊκὴ ποίησι στὶς πρῶτες δοκιμὲς της, στερεῖται βάθους καὶ τρυφερότητος». Κάτι τέτοιο συμβαίνει, μὲ τὴν ὠδὴ τῆς Ἐρυθρᾶς θάλασσας ποὺ πιθανὸ νὰ τραγουδήθηκεν ἀτ' τὸν ἴδιο τὸ Μωϋσῆ ἢ ν' ἀποτελοῦσε κάποιο δημοτικὸ τραγοῦδι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Μὰ τὸ πολεμικὸ αὐτὸ ἐμβατήριο ὀηγὸ σεὸ νόημα καὶ σκληρὸ στὴ γλῶσσα, δὲν ἔχει τίποτε τὸ συγγενικὸ μὲ τὴν παραπάνω ὠδὴ ποὺ τὴ χαρακτηρίζει τὸ περιεχτικὸ κ' ἐξευγενισμένο ὕφος καὶ κάποια πολὺ ὥριμη ἐπικὴ πνοή. Οἱ περισσότεροι κριτικοὶ τοποθετοῦν τὴ συγγραφή της στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἱερεμία. Ἀλλὰ καὶ τὸ νόημα διαφόρων χωρίων τῆς ὠδῆς δείχνει καθαρὰ πὼς δὲν πρόκειται περὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μωϋσέως. Ἔτσι ὅταν λέγει:

Ξαναθυμήσου τὸν παλιὸ καιρὸ
φέρε στὸ νοῦ τὴν κάθε μία γενιά σου.
Τοὺς πατεράδες ῥώτα νὰ σοῦ ποῦν
καὶ τοὺς γεροντούς γιὰ νὰ σοῦ τὰ κράξουν...

σκεφόμαστε πὼς οἱ πολυπληθεῖς προηγούμενες γενιὲς καὶ οἱ παλιοὶ καιροὶ ποὺ ἀναφέρει ὁ ποιητὴς γιὰ μαρτυρία δὲν μποροῦσανε νὰ ὑπάρξουν πρὶν ἀπὸ τὸ Μωϋσῆ μὰ οὔτε κ' οἱ γέροντες ἀφοῦ εἶχαν πεθάνει στὴν Ἔρημο, κατὰ τὸ λέγειν τῶν ἀριθμῶν Κ. 14 ἐδ. 26 κ. ἀλ.

Ο ΓΥΡΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΜΕ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΝ ΕΝΤΟΣ 100 ΩΡΩΝ

Αἴγυπτος — Σουδὰν — Ἀλγέριον — Κουρδιστὰν — Ἀπω Ἀνατολὴ — Ρωσία — Καύκασος — Χιόνες καὶ ῥόδα.

ΥΠΟ ΤΟΥ ΚΟΥ ΣΩΚΡ. ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ

Ἀλλ' εἰς τὴν Δαμασκόν, πόλιν μὲ 400 χιλιάδας κατοίκων, θὰ εὕρῃτε καὶ ἀρκετὴν . . . Αἴγυπτον, καὶ Σουδὰν καὶ Ἀλγέριον καὶ ἐκπροσώπους τύποις τῶν μακρυτέρων μουσουλμανικῶν χωρῶν τοῦ κόσμου, ἀπὸ Γιάβις μέχρι Σιάμ, καὶ μουσουλμάνους τῆς Κίνας καὶ Ἰαπωνίας.

Αἴγυπτον, διότι ὅπως εἰς τὸ Κλίρον, οὕτω καὶ εἰς τὴν πόλιν τῶν Ὀμμαδῶν, ὑπάρχουν τάφοι Χαλιφῶν καὶ Σουλτάνων, ὑπάρχει παναρχαία Ἀκρόπολις, ἱστορικὰ τζαμιά, ἀραβικῆς τέχνης. ὧν ὡραιότερον μὲ κιονόκρανα θαυμάσια εἶνε τὸ ὀνομαζόμενον τῶν "Ὀμμαδῶν., ἄλλοτε βυζαντινὴ βασιλικὴ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ἡ ὁποία κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἰσλαμικῆς κατακτήσεως τῆς Δαμασκοῦ, ἦτο μοιρασμένη μεταξὺ χριστιανῶν καὶ μασμεθανῶν. Ὑπάρχει θαυμάσιος σιδηροδρομικὸς σταθμὸς ἀραβοαιγυπτιακοῦ ῥυθμοῦ, ἀπέραντοι σκεπασταὶ ἀγοραί, εἴδος Χὰν - χαλίλ καὶ δρόμοι μὲ παρὰ θυθὰ κλεισμένα μὲ χαριτωμένας μουσαραμπίας, ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπινοι τύποι καὶ σκηνοί, ποὺ παρουσιάζονται εἰς τοὺς δρόμους τοῦ Καΐρου, ὡς λ.χ φεσοφόροι καὶ μὲ μπουρνοῦζια ἐρφεντηδες καὶ κύριοι μὲ πίλους καὶ πανταλόνια, σαρικοφόροι χοντζάδες καὶ δερβίσσαι μὲ κιουλαύρια, ἀλλὰ καὶ ἱερεῖς μὲ καλυμμαύχια καὶ ζαββίνοι μὲ καβούκια. Προκλητικὰ χριστιανικὰ ντεκολτὲ καὶ κομμένα μαλλιά, ἀλλὰ καὶ μπαμπουλοειδεῖς φανατικὲς γυναῖκες κουκουλωμένες. Ἐδῶ διέρχεται τις δενδρόφυτον λεωφόρον ἢ ὡραίαν πλατεῖαν καὶ παρακάτω σκοτεινὸν καὶ σκολιὸν δρόμον πλάτους ἑνὸς μέτρου, ἐδῶ συναντᾷ ἡμιγύμνους καὶ ἀγριομόρφους ὑπαροὺς βεδουΐνους καὶ παρέκει εὐρωπαῖον πρόξενον μὲ ρετιγκόταν καὶ ὑψηλὸν κασέλλο, ἐδῶ βλέπει ἠλεκτροκίνητον ὡραῖον τράμ, ἢ πλούσιον αὐτοκίνητον ὑπενθυμίζον Εὐρώπην καὶ πλησίον κουτουλοῦσαν . . . ξεσπάρωτην γκαμήλαν, ἀναιδῆ γόϊδαρον ἢ βωδάμαξαν τοῦ Ἀβραάμ.

Εἰς τὴν Δαμασκὸν ὑπάρχουν ἰδιαγενῆ κέντρα διασκεδάσεων, ὅπου ἀκούονται αἰγυπτιακὰ τραγούδια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα δὲν λείπει τὸ . . «γιὰ-λέλι-λελι» καὶ χορευταὶ ὑπὸ τοὺς ἤχους σείστρων αὐλῶν καὶ κυμβάλων ὁ αἰγυπτιακὸς χορὸς τῆς κοιλίας, ὑπάρχουν χασισοπωλεῖα καὶ παντὸς εἴδους . . . χάνια, αἰγυπτιακοῦ ῥυθμοῦ. Εἰς τὰ ἰδιαγενῆ μαγειρεῖα τὰ ὄζοντα . . . βαμβακόλαδο εὑρίσκει τις τὴν αἰγυπτιακὴν μουλουχίαν καὶ τὰ φελλάχικα "φούλια,, καὶ εἰς τινας συνοικίας, συνοντᾶ "γκαφίριδες,, μὲ γαμπούτια, ἀγνοοῦντας ὅμως τὸ μααλές.

Εἶνε *Σουδάν*, διότι, δὲν εἶνε ὀλίγοι οἱ μαῦροι μὲ τὰς δυσειδεῖς φυσιογνωμίας καὶ τὰς σχισμένας παρειάς, ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴν Νουβίαν καὶ ζοῦν ἐδῶ καὶ εἰς τὰ πέριξ ὡς καμηλᾶται, χαμάληδες, σακκάδες, δοῦλοι, ἢ ζητιᾶνοι, χωρὶς ν' ἀλλάζουν τὸ . . χρῶμα καὶ τὴν μορφήν, τὴν δίαιταν καὶ τὰ ἔθιμα, ποὺ φέρουν ἀπὸ τὴν ἀφρικανικὴν πατρίδα των.

Εἶνε οἱ μαῦροι αὐτοὶ ἄραβες τῆς Ἀφρικῆς, οἱ ἑορτάζοντες κατ' ἔτος ἐπὶ ὀκταήμερον τὰ γενέθλια τοῦ Μωάμεθ, ὅπως οἱ ἐν Σουδὰν ἀδελφοί των, στήνοντες θρησκευτικὸν χορὸν εἰς τὸ ὕπαιθρον, καθ' ὃν τίπτοντες τὰ στήθη καὶ κινοῦντες τὰς κεφαλὰς καὶ τὰ σώματά των ἀγούας προφέρουν μὲ κραυγὰς τὸ ὄνομα τοῦ προφήτου καὶ τοῦ Ἀλλάχ, τόσις φορὰς καὶ ἀπὸ τοιοῦτον τὼν πνευμόνων των βάθος, ὥστε νὰ προκαλέσουν αἰμοπτυσίαν, νὰ γίνουν βραχνοὶ καὶ τέλος νὰ πέσουν λιπόθυμοι ἀπὸ τὴν ἐξάντλησιν. Ἡ μερίδα αὕτη.. ἐν χορῷ καὶ ἀλλαλαγμοῖς δοξολογία ἔλιγεν ἄλλοτε μὲ τὴν διάβασιν τοῦ μαύρου φυλάρχου ἢ σέχα ἐφίπου ἐπὶ τῶν σωμάτων τῶν λιποθύμων πιστῶν πρηνηδὸν κατακειμένων ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἂν τις εἶχε τὴν χάριν ν' ἀφίσῃ τὰ.. πέταλα ὑπὸ τὰ πέταλα τοῦ ἵππου ἐμαχαρίζετο ὑπὸ τῶν ἄλλων ὡς ἀναπαυθεὶς ἐν κόλποις τοῦ Προφήτου.

Εἶνε *Ἀλγέριον*, διότι ἡ συνοικία τῶν Ἀλγεριανῶν ἀποίκων τῶν «Μαγκράμπηδων», τῶν ἐγκαταστημένων εἰς τὴν Δαμασκόν, ἰδιως ἀφ' ὅτου ἐξωρίσθη ἐδῶ ὁ περίφημος Σουλτάνος τοῦ Ἀλγερίου 'Ἀβδαὶλ-Κάδιρ, ἀποτελεῖ ἀλγεριὸν χωρίον μὲ τὴν ἀλγεριὴν ζωήν του, τὴν διάλεκτόν του, τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμά του, τὴν ἐθνικότητα του γραφικὴν ἀμφίεσιν, τὸν ὁπλισμόν του. Εἶνε αὐτοί, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸν τῶν Δρούζων—περὶ τῶν ὁποίων θὰ ὁμιλήσωμεν ἐκτενῶς εἰς ἰδιαίτερον κεφάλαιον—διαπραχθείσας ἐν Συρίᾳ σφαγὰς τῷ 1860 ἐπροσκάτευσαν τοὺς χριστιανοὺς τῆς Δαμασκοῦ δώσαντες εἰς αὐτοὺς ἄσυλον εἰς τὰς οἰκίας των. Ἦτο ὁ ἰσχυρὸς φύλαρχος τῶν Ἀλγεριανῶν τῆς Δαμασκοῦ καὶ ἔγγονος τοῦ εἰρημένου Σουλτάνου, ὁ Ἐμίρης Ὀμάρ, ὅπτις ἀπηγχονίσθη εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς πόλεως ταύτης τὴν ὅην Μαΐου 1916 ὑπὸ τοῦ Ἀζεμὰλ πασᾶ διότι εἰργάζετο εἰς βάρος τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας ἐν Συρίᾳ καὶ διεθέτε τὴν μεγάλην του ἐπιρροὴν ὑπὲρ τῶν ἐκεῖ γαλλικῶν συμφερόντων.—Παραλείπομεν τὴν πολυπλόκου παροχίαν τῶν Κούρδων, διότι Κούρδοις συνηντήσαμεν εἰς τὸ Χαλέπιον.

Ἡ Δαμασκὸς συνδέεται σιδηροδρομικῶς μὲ τὸ ραντεβοῦ τῶν μουσουλμάνων τῆς ὑφηλίου, δηλαδὴ τὴν Χετζάζην, τὴν γενέτειραν τοῦ προφήτου καὶ θεωρεῖται ἱερὰ πόλις Σαμ - Σερίφ. διότι εἰς αὐτὴν ἐτάφη ἡ θυγάτηρ τοῦ Μωάμεθ ἡ Φατιμ

Ο ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΣ ΓΛΥΠΤΗΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΖΑΝ ΓΚΟΥΖΟΝ

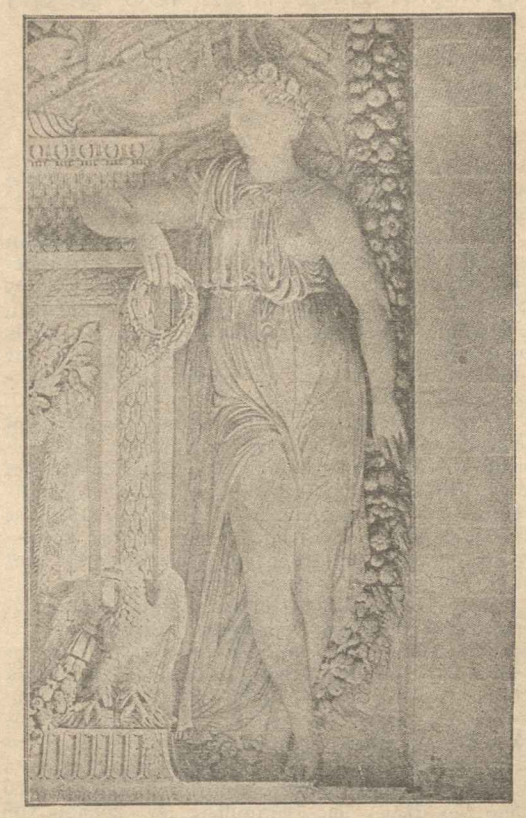

Μία γωνία τῆς ἑστίας ἐκ τῆς αἰθούσης τῶν Καρυατιδων.

«Μουσεῖον Λούβρου»

Εἶναι πολὺ περίεργον πῶς δὲν γνωρίζομεν τίποτε ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ μεγάλου γλύπτου Ἰωάννου Γκουζόν, ἂν καὶ ἐφ' ὅσον ἔζη ἡ φήμη του ἦτο μεγάλη καὶ ἡ ἐκτίμησις εἰς τὸ ἔργον του μεγαλυτέρα. Ὅλοι οἱ σύγχρονοί του τὸν ὠνόμαζον, τὸν μεγαλύτερον γλύπτην τῆς Γαλλίας καὶ ἐν τούτοις κανεὶς δὲν ἔλαβε τὸν κόπον νὰ μᾶς γνωρίση ποῦ ἐγεννήθη, ποῦ ἐσπούδασε καὶ τέλος ποῦ ἀπέθανε. Σήμερον παρὰ τὰς συντόνους ἐρεύνας πολλῶν τεχνοκριτῶν καὶ ἱστορικῶν τὸ μυστήριον μένει ἀκόμη ἄλυτον καὶ μόνον εἰκασίαι σχηματίζουν τὴν ἱστορίαν τῆς ζωῆς του. Μέχρι τινὸς ἐθεωρεῖτο ὅτι ἦτο Παρισινός. Ἀπό τινος ὅμως ἡ εἰκασία ὅτι ἐγεννήθη εἰς τὸ Ρουὰν γίνεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον βεβαιότης. Τὰ πρῶτά του ἔργα ἐκεῖ ἀναφαίνονται. Ὅπως δήποτε εἰς Παρισίους εὑρίσκονται τὰ καλλίτερα καὶ περισσότερα τῶν ἔργων του, καὶ φαίνεται ὅτι ἡ μοναρχικὴ ἄνθησις τὸν ἔσυρεν ἐνωρὶς εἰς τὸ Παρίσι ὅπου ἀπήλαυσε μεγάλης ἐκτιμήσεως. Ὅλοι οἱ μεγιστᾶνες τῆς αὐλῆς μετεχειρίσθησαν τὸν Γκουζὸν διὰ τὴν διακόσμησιν τῶν ἀνακτόρων των καὶ ὁ βασιλεὺς ἀκόμη τὸν μετεχειρίσθη διὰ τὴν διακόσμησιν τοῦ Λούβρου. Ὁ Ζὰν Γκουζὸν ἔκοψε πάντα δεσμὸν πρὸς τὴν Γοτθικὴν τέχνην ἡ ὁποία ἐνέπνεε πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ Γάλλους γλύπτας. Ἐστράφη πρὸς τὴν Ἰταλίαν, ἐποτίσθη ἀπὸ τὸ φῶς τῆς Ἰταλικῆς ἀναγεννήσεως, κατενόησε ὅλην τὴν ὡραιότητα τῆς ἀρχαίας τέχνης, ἔγινεν ἕνας κλασσικός, ὁ καθαρώτερος κλασσικὸς τῆς γαλλικῆς τέχνης, ἀλλὰ μέσα εἰς τὸν κλασσικισμόν του ἐκεῖνον, ἐπιπλέει ἔντονος μιὰ χάρις ἐντελῶς νεωτεριστικὴ κάτι τὸ σύμφωνον τὰς μόλις σήμερον παραδεκτὰς ἰδέας τῆς τέχνης.

Μιὰ πρωτοτυπία ἰδίως εἰς τὴν σύλληψιν, ἐντελῶς προσωπική, διαπνέει τὰ ἔργα του Γραμμαὶ ἐκφραστικαὶ καὶ κοματοειδεῖς, ἐνθυμίζουσαι τὴν αἰσθηματικὴν ποίησιν τοῦ Μποτιστέλλι ἐξασκοῦν μίαν ἀφομοιωτικὴν πρὸς τὸν κλασσικισμὸν ἀνάμιξιν, μίαν νέαν μορφήν του ἡ ὁποία φέρει τὴν σφραγίδα τῆς τέχνης του.

Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον εἶναι ἀκόμη πλέον ἀξιοσημείωτον διὰ τὸ τάλαντον τοῦ Γκουζὸν εἶναι ἡ μεγάλη ἐπίδρασις ἐπὶ τῶν συγχρόνων του καὶ τῶν διαδόχων του, ἐπίδρασις τῶν ἰδεῶν του καὶ τῶν καλλιτεχνικῶν τύπων του. Ἀπὸ τοῦ Ζερμαὶν Πιλόν, μία ὁλόκληρος γενεὰ ἐνεπνεύσθη ἀπὸ τὰ δημιουργήματα τῆς φαντασίας του καὶ ἴσως ὅλη ἡ τέχνη τοῦ τέλους τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος φέρει τὴν σφραγίδα του. Ἴσως καὶ ἡ σύγχρονος τοῦ Γκουζὸν τέχνη, ἰδίως ἡ γλυπτική, ἀφῆκε τὸν Γοτθικὸν τύπον. Ὁ Ἰταλιανισμὸς τῆς τέχνης ξεχειλίζων ἀπὸ τὰ φλωρεντιανὰ ἐργαστήρια καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ Ζὰν Μπελόνιε ἐπηρέασε πολλούς, ἀλλὰ οὐδαμοῦ θὰ εὕρισκον τὴν λεπτὴν ἐκείνην γραμμήν, τὸν καθαρὸν ἄνευ σχολαστικισμοῦ, κλασσικισμὸν τοῦ Γκουζόν.

Ἀνωτέρω εἴπομεν ὅτι δὲν γνωρίζομεν πολλὰ ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ Γκουζόν, οὔτε τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς του, οὔτε τὸ ἔτος. Κατὰ συμπερασμόν, δυνάμεθα νὰ θέσωμεν τὸ ἔτος τῆς γεννήσεώς του μεταξὺ τοῦ 1510 καὶ 1515.

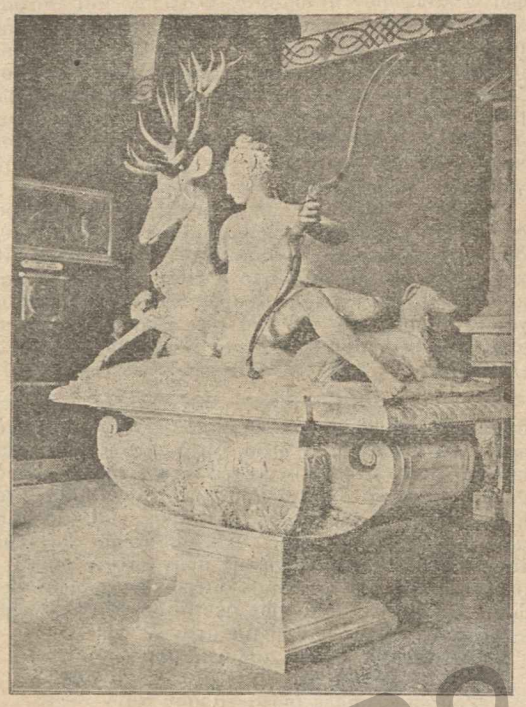

Τμῆμα τῆς «Κρήνης τῆς Ἀρτέμιδος»

«Μουσεῖον Λούβρου»

Τὴν πρώτην καλλιτεχνικὴν δράσιν του εὑρίσκομεν εἰς τὸ Ρουὰν καὶ ἴσως εἶναι ἐκεῖ ἡ γενέθλιός του πόλις. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ συσκοτίζεται ἀπὸ τὸ ὅτι συναντῶνται εἰς περισσοτέρας τῆς μιᾶς πόλεως τὸ ἐπίθετον Γκουζόν, ὅπως εἰς τὸ Κάν, τὸ Ἀλανσόν, τὸ Λὲ Μάνς. Ἄλλοι ἐπιμένουν ὅτι ἦτο Παρισινῆς καταγωγῆς· τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐπὶ πολύ, ἴσως ὅλην του τὴν ζωήν, εἰργάσθη εἰς Παρισίους, ἐγκατεστημένος ἐκεῖ· οὔτε τὴν φυσιογνωμίαν του γνωρίζομεν καὶ ἡ φαντασία μας ἀφίνεται ἐλευθέρα νὰ πλάσῃ ἰδανικὴν εἰκόνα διὰ τὸν πλάστην τῶν αἰθερίων Νυμφῶν καὶ Ναϊάδων. Τὰ μόνα αὐθεντικὰ ἔγγραφα τὰ ἀφορῶντα τὸν Γκουζὸν εὑρίσκονται εἰς τὸ Ρουὰν καὶ εἶναι κάποιοι λογαριασμοὶ τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ κατὰ τὸ 1540 ἀναφέροντες ἐξώφλησιν δι' ἐργασίαν τοῦ Γκουζόν.

Διὰ ποῖον λόγον καὶ πῶς ἀνεχώρησε ἀπὸ τὸ Ρουὰν δὲν γνωρίζομεν. Ὑπάρχουν ὅμως κατόπιν ἔγγραφοι μαρτυρίαι ὅτι ὁ Γκουζὸν εἰργάζετο διὰ ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ εἰς τὸ Παρίσι καὶ κατόπιν εἰς τὸ Λοῦβρον, εἰς ἄλλους ναούς, ἀνάκτορα, κρήνας, μαυσωλεῖα καὶ δημόσια ἔργα. Συνειργάσθη διὰ τὴν εἰκονογράφησιν τῆς πρώτης γαλλικῆς μεταφράσεως τοῦ Βιτρουβίου ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Μαρτέν. Μία ἄλλη λεπτομέρεια γνωστὴ τῆς ζωῆς του εἶναι ἡ χάρις ἡ ὁποία ἐδόθη ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τῶν Παρισίων, «εἰς τὸν Ἰωάννην Γκουζόν, γλύπτην τοῦ «Βασιλέως τοῦ Λούβρου» φυλακισθέντα κατὰ διαταγὴν τοῦ Βαΐλου τοῦ Ἐτάν. Δὲν γνωρίζομεν ὅμως διατὶ καὶ πότε ἐφυλακίσθη. Ἴσως νὰ ἐπρόκειτο περὶ καταδιώξεως ὀφειλομένης εἰς τὰς ἀρχομένας τότε θρησκευτικὰς ἔριδας, αἱ ὁποῖαι κατέληξαν μὲ τὴν σφαγὴν τῶν Οὐγεννότων. Πολλοὶ μάλιστα ὑπερβάλλοντες τὰς ἐγγράφους πηγὰς διατείνονται ὅτι ὁ Γκουζὸν ἐφονεύθη κατὰ τὴν σφαγὴν τῆς τρομερᾶς τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου νυκτός. Ἐν τούτοις ὑπάρχει κάποια μαρτυρία ὅτι κατὰ τὴν σφαγὴν εὑρίσκετο αὐτοεξόριστος εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἴσως ἀπέθανε ἐκεῖ εἰς τὴν Βωνονίαν, τὴν διάσημον Μπολόνια, μεταξὺ τοῦ ἔτους 1563 καὶ 1568. Τίποτε ἄλλο δὲν γνωρίζομεν διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀστέρος τούτου τῆς γαλλικῆς τέχνης.

Ὁ Γκουζὸν ἂν καὶ κλασσικιστὴς ἁγνὸς καὶ καθαρὸς εἶχε τὸ αἴσθημα τοῦ φυσικοῦ ἀνεπτυγμένον καὶ κυριαρχοῦντα βαθμόν· καὶ ἡ λεπτότης, ἡ εὐστροφία καὶ χάρις τῶν θεαινῶν καὶ τῶν νυμφῶν του δὲν τὸν παρέσυρον ἐκτὸς τῆς μελέτης τοῦ φυσικοῦ καὶ φαίνεται μία προσπάθεια παντοτεινὴ νὰ μὴν ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν μελέτην τῆς φύσεως καὶ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ἀληθινοῦ.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

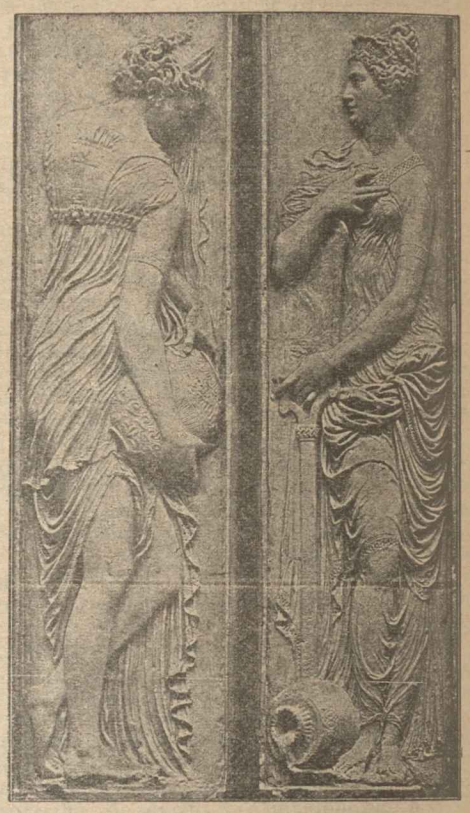

«Νύμφαι» Μουσεῖον Τροκαντερό.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος.

«Μουσεῖον Λούβρου»

Ὁ «Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς»

«Μουσεῖον Λούβρου».